

Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek 2015

Ontwikkeling 2013-2015

Rapportage in opdracht van
Stichting Achterhoek Toerisme

Oktober 2016
Projectnummer
16.022

ZKA Consultants
Biesbosweg 16C
5145 PZ Waalwijk
tel.: 088-2100 250
fax: 088-2100 210
e-mail: info@zka.nl
www.zka.nl

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	1
1. INLEIDING	3
1.1. Aanleiding	3
1.2. Doel- en vraagstelling	3
1.3. Leeswijzer	3
2. ONDERZOEKSVERANTWOORDING	4
2.1. Inleiding	4
2.2. Afbakening	4
2.3. Wijze van dataverzameling	5
3. VERBLIJFSTOERISME	8
3.1. Inleiding	8
3.2. Bevindingen per sector	8
3.3. Resume verblijfstoerisme	11
3.4. Herkomst verblijfstoerisme	14
4. DAGTOERISME	15
4.1. Inleiding	15
4.2. Bevindingen per sector	15
4.3. Zakelijke bijeenkomsten	17
4.4. Resume dagtoerisme	18
4.5. Herkomst dagtoerisme	20
5. ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME EN RECREATIE	21
5.1. Inleiding	21
5.2. Economische betekenis toerisme en recreatie Achterhoek	21
5.3. Economische betekenis per gemeente	23
6. ONTWIKKELING ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME ACHTERHOEK 2013-2015	26
6.1. Inleiding	26
6.2. Totale economische betekenis	26
6.3. Economische betekenis naar categorie	27

7.	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	33
7.1.	Conclusies	33
7.2.	Aanbevelingen	34

SAMENVATTING

Toerisme in de Achterhoek vertegenwoordigt behoorlijk aandeel toeristisch aanbod in Gelderland

Het aanbod van verblijfstoerisme in de Achterhoek vormt met bijna 700 accommodaties en circa 54.000 toeristische slaapplekken circa 28% van het Gelderse logiesaanbod en 4% van het Nederlandse verblijfstoeristisch aanbod. De Veluwe vertegenwoordigt (ter vergelijking) 7% van het landelijke aanbod en 50% van het Gelders aanbod (bron: CBS).

Aanbod met name in verblijfsrecreatie, in mindere mate in hotels

Het aanbod in de Achterhoek bestaat voor circa 71% uit slaapplekken op campings of mini-campings. Dat is een veel hoger aandeel dan landelijk het geval is (in Nederland zijn campings goed voor 55% van het aantal toeristische slaapplekken, bron: CBS). Ook de omvang van de bungalowsector in de Achterhoek is groot met circa 16% van het aanbod in slaapplekken (inclusief vakantiehuisjes en appartementen). Het aanbod aan hotelkamers is ten opzichte van andere (toeristische) regio's juist relatief bescheiden: circa 7% van de logiescapaciteit in de Achterhoek is gevestigd in hotels en bed- and breakfasts (landelijk is dat 17%).

Toeristische vraag in Achterhoek omvat circa 2,9 miljoen toeristische overnachtingen in 2015

Uit de analyse van de vraag naar verblijfstoerisme in de Achterhoek blijkt:

- **In de vraag is de campingsector dominant, vakantieparken zijn goede tweede.** In totaal vonden in 2015 circa 2,9 miljoen toeristische overnachtingen plaats in de Achterhoek. Als het aantal overnachtingen op vaste plaatsen op campings wordt meegeteld neemt dit aantal toe tot circa 4,0 miljoen overnachtingen. Circa 55% van deze overnachtingen vond plaats op campings of mini-campings. Daarnaast vinden er in de Achterhoek veel overnachtingen plaats in bungalows en vakantiewoningen (25% van het totale aantal overnachtingen en 36% van de toeristische overnachtingen);
- **Winterswijk realiseert de meeste overnachtingen.** Circa 18% van het totale aantal overnachtingen vond plaats in de gemeente Winterswijk. Ook in Oost-Gelre (14%) en Lochem (13%) vonden relatief veel overnachtingen plaats. Als we alleen uitgaan van het aantal toeristische overnachtingen (exclusief vaste plaatsen op campings en mini-campings) dan bestaat de top-3 uit de gemeenten Oost-Gelre, Winterswijk en Berkelland;
- **Bezettingsgraden steeds meer conform het landelijk gemiddelde.** De bezetting van campings is met 138 overnachtingen per toeristische eenheid conform het landelijk gemiddelde (bron: CBS). De groepsaccommodaties zijn met een bedbezetting van 20% ook gelijk aan het landelijk gemiddelde (20%, idem bron CBS). De kamerbezetting van hotels middenklasse en luxe is met 56% echter lager dan landelijk (63% in 2014, exclusief Amsterdam & Schiphol, bron: Horwath Consulting). De bezetting van de bungalows en vakantiewoningen is ook bijna conform het landelijke beeld (34% bedbezetting, landelijk 35%). Deze is wel hoger dan het Gelders gemiddelde (29%).

Circa 7,2 miljoen bezoeken in het dagtoerisme in de Achterhoek

Uit de analyse van het dagtoerisme blijkt:

- **Aanbod aan wijnlandgoederen is bijzonder.** Het dagtoerisme bestaat uit enkele grotere attractieve bedrijven (zoals Megapret, CactusOase, Sevink, Land van Jan Klaasen, Hof van Eckberge) en verder uit een opvallend groot aantal wijnlandgoederen. Het relatief grote aanbod aan wijnlandgoederen is bijzonder en uniek voor Nederland te noemen. Verder zijn er met name kleinschalige attracties, bezienswaardigheden en musea;
- **Relatief veel bezoekers 'buiten': in buitenrecreatie en evenementenbezoek.** De twee belangrijkste categorieën in dagtoerisme zijn qua bezoekers de buitenrecreatie (wandelen, fietsen en toertochten, 32%) en het bezoeken van evenementen (17%).

Toerisme Achterhoek genereert in totaal circa € 335 miljoen bestedingen en 5.000-6.000 banen

Uit de analyse van de economische betekenis blijkt verder:

- **Toerisme vormt 3,2% van de werkgelegenheid in de Achterhoek.** Door verblijfstoeristen en dagtoeristen werd in 2013 circa € 335 miljoen besteed in de Achterhoek, wat in totaal zo'n 4.000 FTE aan werkgelegenheid oplevert (5.000-6.000 banen). Deze economische betekenis is verdeeld over dag- en verblijfstoerisme in een verhouding van ongeveer 55%-45%. Verder blijkt dat het toerisme voor 3% van de totale werkgelegenheid zorgdraagt in de Achterhoek. Landelijk is dit aandeel 6,5% (bron: LISA, 2015), maar hierbij wordt o.a. de gehele horeca tot het toerisme gerekend (terwijl een groot deel van de horeca ook lokaal voorzienend is). Indien we deze toerekening van de horeca ook toepassen voor de Achterhoek, is het percentage toeristische werkgelegenheid in de Achterhoek 6,4% (bron: LISA, 2015), een fractie lager dan het landelijk gemiddelde;
- **Campings en bungalowparken essentieel voor verblijfstoerisme.** Met een economische impact van ruim € 71 miljoen genereren de campings en minicampings 39% van de bestedingen in het verblijfstoerisme (bungalowparken en vakantiewoningen 30%). De hotels dragen met een aandeel van 23% in het verblijfstoerisme ook sterk bij. Het aandeel van hotels in de bestedingen is hoger dan het beperkte aandeel in het aanbod (5%) en de vraag (14%), omdat de bestedingen per overnachting relatief hoog zijn. Het aandeel van campings in de bestedingen is juist lager dan in de vraag en het aanbod, omdat de bestedingen per persoon per nacht juist relatief laag zijn;
- **Winkelen en buitenrecreatie forse bestedingsimpuls voor dagtoerisme, maar belang daalt** In het dagtoerisme (omvang circa € 151 miljoen) vormen met name het recreatief winkelen (ruim 58 miljoen euro, met een aandeel van 39% in het dagtoerisme) en de routegebonden buitenrecreatie (wandelen, fietsen, toertochten) de belangrijkste elementen. Het aandeel van buitenrecreatie is circa 18%, met ongeveer 28 miljoen euro aan bestedingen.

Vergelijking met Rivierenland

Als de economische betekenis van het toerisme de Achterhoek wordt vergeleken met een andere Gelderse regio, het Rivierenland, valt het volgende op (cijfers 2014):

- **Grotere omvang toerisme Achterhoek in vergelijking met Rivierenland.** De economische betekenis van toerisme in de Achterhoek is fors groter dan die in het Rivierenland (de betekenis in dat gebied is circa € 150 miljoen), met name door meer aanbod in de Achterhoek, zowel in dag- als verblijfstoerisme.
- **Met name markt voor verblijfsrecreatie in Achterhoek is fors groter dan Rivierenland.** De verschillen met de regio Rivierenland worden met name veroorzaakt door fors meer aanbod in het verblijfstoerisme. De bestedingen zijn in de Achterhoek forser door veel meer capaciteit in bungalowparken, campings en hotels, waarbij hotels meer bestedingen realiseren dan in Rivierenland (onder andere door de aantrekkelijke markt voor zakelijke bijeenkomsten in de Achterhoek);
- **Meer aanbod van attracties in de regio.** Dat de economische betekenis van de regio Achterhoek groter is dan die in Rivierenland heeft ook te maken met schaal (de Achterhoek is qua oppervlakte veel groter dan Rivierenland, dus meer ruimte voor verblijfsaanbod), maar ook het aanbod van dagtoerisme in de Achterhoek is groter dan in het Rivierenland. De Achterhoek bevat met name meer attracties dan het Rivierenland, vaak gericht op gezinnen (Megapret, Land van Jan Klaassen, etc.) of meer specifieke doelgroepen (wijnlandgoederen). Enkele bungalowparken (Marveld, Stroombroek, Twee Bruggen) beschikken veelal over eigen aanbod aan leisure. Dit stuwt vooral de overnachtingen en in mindere mate de regionale markt van dagrecreatie in de Achterhoek.

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

In oktober 2012 is de Stichting Achterhoek Toerisme (STAT) opgestart en sinds eind december 2013 staat de organisatie definitief. De stichting verzorgt de toeristische marketing en promotie van de regio Achterhoek. De belangrijkste kwantitatieve doelstellingen van STAT zijn:

- Een toename van 10% van het aantal overnachtingen in 2016 t.o.v. 2012/2013;
- Een toename van 10% van de vrijetijdsbestedingen in 2016 t.o.v. 2012/2013.

Andere (sub)doelstellingen zijn een plek in de top 10 van meest populaire vakantiebestemmingen, seizoenverlenging en verlenging van de verblijfsduur in de regio.

Om bovenstaande kwantitatieve doelstellingen te kunnen meten heeft een nulmeting plaatsgevonden die inzicht geeft in de huidige omvang en betekenis van de toeristisch-recreatieve sector in de Achterhoek in 2013. STAT heeft vervolgens **ZKA Consultants** (ZKA) dit jaar gevraagd een éénmeting uit te voeren, die de toeristisch-economische betekenis van de Achterhoek over het jaar 2015 weergeeft.

1.2. Doel- en vraagstelling

Doel van het onderzoek is inzicht te geven in de economische betekenis van de toeristische sector in de Achterhoek in 2015 en deze te vergelijken met 2013. Op die manier wordt de ontwikkeling van de sector over twee jaar weergegeven en geduid.

Om te komen tot dit inzicht, worden de volgende vragen worden beantwoord:

- Wat is de omvang (aantal aanbieders, slaapplekken, etc.) en structuur van het vrijetijdsaanbod?
- Hoeveel overnachtingen en dagtoeristische bezoeken hebben er in 2015 in de regio en per gemeente plaatsgevonden?
- Wat is de economische betekenis van de vrijetijdssector (en deelsectoren), uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid?
- Hoe heeft de economische betekenis van de Achterhoek zich in de toeristische sector ontwikkeld tussen 2013-2015?

1.3. Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt opgebouwd:

- Eerst komt de onderzoeksverantwoording aan bod (hoofdstuk 2);
- Vervolgens is een beeld geschetst van het aanbod en de vraag in de verblijfstoeristische sector in de Achterhoek (hoofdstuk 3);
- Daarna komen het aanbod en bezoek in de dagtoeristische sector aan bod (hoofdstuk 4);
- Op basis hiervan gaan we in op de economische betekenis van toerisme en recreatie – uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid – in de Achterhoek en haar gemeenten (hoofdstuk 5);
- Vervolgens gaan we in op de ontwikkeling van de sector tussen 2013-2015 (hoofdstuk 6);
- Tot slot trekken we conclusies en doen enkele aanbevelingen aan STAT (hoofdstuk 7).

2. ONDERZOEKSVERANTWOORDING

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk is een nadere toelichting op het onderzoek gegeven. Hierbij is gestart met de afbakening en indeling van het onderzoeksonderwerp (2.2.). Vervolgens is ingegaan op de gehanteerde methodiek (2.3.).

2.2. Afbakening

Regionale afbakening

De regio is afgebakend tot elf gemeenten: Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doesburg, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk en Zutphen. Op onderstaande kaart is de begrenzing van de regio aangegeven. De gemeente Doesburg behoorde in de nulmeting nog niet tot het onderzoeksgebied. *Om een zuivere vergelijking te maken is de vergelijking van de ontwikkeling van het toerisme in de Achterhoek 2013-2015 (hoofdstuk 6) daarom berekend exclusief Doesburg.*

Figuur 2.1. Regionale afbakening

In deze monitor worden de resultaten beschreven op regioniveau waarbij deze – voor zover mogelijk¹ – zijn uitgesplitst naar de verschillende gemeenten.

Afbakening toerisme

In de monitor zijn zowel verblijfstoerisme als dagtoerisme meegenomen. In tabel 2.1. op de volgende pagina is aangegeven welke toeristisch-recreatieve categorieën worden onderscheiden.

¹ De aanbodgegevens zijn allemaal uitgesplitst. Het gebruik van het toeristisch-recreatief aanbod per categorie (en de daarmee samenhangende economische betekenis) is per gemeente weergegeven indien er minimaal 3 bedrijven in deze categorie in de gemeente gevestigd zijn.

Tabel 2.1. Categoriele indeling en definities Monitor regio Achterhoek

Categorieën	Toelichting
Verblijfsrecreatie	
B&B	Bed & Breakfast accommodatie
Hotels/pensions standaard	Hotels en pensions met 0 t/m 2 sterren
Hotels middenklasse / luxe	Hotels vanaf 3 sterren
Bungalows (incl. appartementen)	Vakantiewoningen en appartementen (op een park)
Vakantiewoningen	Niet op één park (tot maximaal 10 woningen op één locatie?)
Minicampings	Kleinschalig kamperen op minicampings, kamperen bij de boer, etc. (tot en met 25-30 plaatsen)
Campings	Toeristische standplaatsen, voor- en naseizoenplaatsen, trekkershutten en verhuurcaravans, jaarplaatsen en seizoenplaatsen.
Camperplaatsen	Zelfstandige camperplaatsen (geen onderdeel van een camping)
Groepsaccommodaties	Groepsaccommodaties, jeugdherbergen, etc.
Jachthavens	Overnachtingen van passanten en bezette vaste ligplaatsen in jachthavens
Dagtoerisme	
Attracties en bezienswaardigheden	Attracties, dierentuinen, pretparken, kastelen en wijngaarden
Musea	Bezoek aan musea
Evenementen	Zowel evenementen met een laag als een (relatief) hoog bestedingsniveau, vanaf 5.000 bezoekers
Rondvaarten	Uitsluitend toeristisch gebruik, exclusief regulier gebruik veerponten (overzetveren)
Golfbanen	Golfbanen inclusief pitch & puttbanen
Routegebonden buitenrecreatie	Wandelen en fietsen, toeren met de auto/motor (door inwoners buiten eigen gemeente met minimumduur van twee uur)
Recreatief winkelen	Winkelen voor plezier in centrum en meubelboulevard met een minimumduur van twee uur (buiten eigen gemeente)
Oeverrecreatie	Bezoek aan strandbaden en zwembassen (exclusief binnenzwembaden)
Sportieve leisure	Bowlingbanen, kano- en watersportverhuur, zelfstandige fietsverhuur (niet op stations en campings)
Theaters	Bezoek aan theatervoorstellingen
Bezoek zakelijke bijeenkomsten	Meetings, incentives, conventions en events

2.3. Wijze van dataverzameling

Combinatie van methoden

De benodigde informatie is achterhaald met zowel interviews met ondernemers voor vrijwel alle categorieën (onderzoek onder bedrijven) als deskresearch (consumentenonderzoek). De overgrote meerderheid van de gegevens is verzameld onder de ondernemers. De belangrijkste eenheden zijn in elke categorie vergelijkbaar: bezoekersaantallen (dagtoerisme) en overnachtingen (verblijfstoerisme).

Daarbij omvatten bezoekersaantallen in het dagtoerisme de totale bezoekersaantallen, dus ongeacht de herkomst of type toerist. Uitstapjes van verblijfstoeristen zijn dus ook in de bezoekersaantallen van dagtoeristische accommodaties opgenomen, zodat een compleet beeld wordt geschetst. Ook buitenlands dagbezoek is in de bezoekersaantallen van dagtoerisme opgenomen.

Voor drie categorieën is een uitzondering gemaakt: routegebonden buitenrecreatie (wandelen, fietsen, toeren), evenementen en recreatief winkelen, omdat de bezoekersaantallen van deze categorieën niet met interviews betrouwbaar te achterhalen zijn.

De bezoekcijfers van evenementen zijn afkomstig van de gemeenten, die door ZKA zijn benaderd om deze gegevens te verstrekken. De meerderheid van de gemeenten heeft hiervoor gegevens aangeleverd.

Buitenrecreatie en winkelen zijn geanalyseerd aan de hand van het ContinuVrijeTijdsOnderzoek 2015 van NBTC NIPO Research, een grootschalig onderzoek naar vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders, met een landelijke dekking, onderscheiden naar ongeveer 100 verschillende activiteiten. ZKA beschikt over de dataset van dit onderzoek.

Daarbij is als ondergrens voor de activiteiten 2 uur is aangehouden en alleen activiteiten van niet-inwoners zijn meegeteld (het principe dat ook in de landelijke R&T Standaard wordt gebruikt). Deze cijfers zijn met name op regionaal- en provincieniveau redelijk betrouwbaar en daarom splitsen we deze zo min mogelijk uit per gemeente.

In tegenstelling tot de andere dagtoeristische categorieën beperkt deze methode zich tot alleen het binnenlands dagbezoek. Voor buitenlands, met name Duits) dagbezoek van specifiek wandelaars, fietsers en winkelend publiek zijn geen geschikte bronnen beschikbaar.

Bedrijfsenquête onder toeristisch-recreatieve ondernemers

Voor het inzichtelijk maken van de bezoekersaantallen, overnachtingen en omzetten/bestedingen, etc., alsmede het aanvullen en verifiëren van het niveau en de capaciteit, zijn toeristisch-recreatieve ondernemers in de Achterhoek geënuquêteerd. We zijn gestart met het maken van een indeling van het toeristisch aanbod naar bovenstaande categorieën. Vervolgens is per e-mail een link van de online vragenlijst verzonden naar de ondernemers. Na een week hebben we de bedrijven meerdere malen een reminder gestuurd. Vervolgens zijn de ondernemers na gebeld. We hebben ons doelrespons van 30% tot 35% hiermee (n = 402) gerealiseerd.

In totaal is een respons van 37% gerealiseerd binnen de onderzoekspopulatie. In tabel 2.2. is een overzicht opgenomen van de respons uitgesplitst naar de verschillende categorieën (zie bijlage 2 voor een uitwerking van de respons). Deze respons van 37% van de bedrijven kan als hoog worden aangemerkt en geeft een betrouwbaar en representatief beeld van overnachtingen en bezoekersaantallen, met name op regioniveau. Alleen voor de categorieën sportieve leisure, jachthavens en camperplaatsen is de respons beperkt en zijn de cijfers en trendontwikkeling meer indicatief.

Tabel 2.2. Overzicht respons bedrijfsenquête

Sector	Populatie	Gerealiseerd	Respons
B&B	229	71	31%
Hotels/pensions standaard	21	11	52%
Hotels middenklasse en luxe	38	15	39%
Bungalows (incl. appartementen)	25	9	36%
Vakantiewoningen	254	80	31%
Minicampings	115	51	44%
Campings	78	34	44%
Camperplaatsen	24	3	13%
Groepsaccommodaties	70	30	43%
Jachthavens	6	2	33%
Attracties en bezienswaardigheden	47	24	51%
Musea	53	22	42%
Rondvaarten	3	2	67%
Golfbanen	8	6	75%
Oeverrecreatie	11	7	64%
Sportieve leisure	26	7	27%
Theaters	11	5	45%
Zakelijke bijeenkomsten (incl. hotels)	62	23	37%
Totaal	1.081	402	37%

Deze aantallen kunnen doublures bevatten (bijvoorbeeld een camping met groepsaccommodatie wordt (alleen voor dit overzicht) tweemaal geteld als bedrijf). Het aantal unieke bedrijven in dit onderzoek is ongeveer 900.

Voor de betrouwbaarheid is overigens niet alleen de respons uitgedrukt in aantal bedrijven van belang, maar ook de capaciteit. Zo is de respons bij bungalowparken gemiddeld (36%), maar hebben (o.a.) twee van de drie grootste bungalowparken wel medewerking verleend, waardoor een betrouwbaar beeld is ontstaan van meer dan 50% van de bungalowcapaciteit in de regio. Voor de betrouwbaarheid is overigens niet alleen de respons uitgedrukt in aantal bedrijven van belang, maar ook de capaciteit. Zo is de respons bij bungalowparken gemiddeld (36%), maar hebben (o.a.) twee van de drie grootste bungalowparken wel medewerking verleend, waardoor een betrouwbaar beeld is ontstaan van meer dan 50% van de bungalowcapaciteit in de regio

Om te komen tot het totale aantal overnachtingen en dagbezoek in de Achterhoek in 2015 zijn – aangezien niet alle bedrijven hebben meegewerkt – voor de non-respons ramingen gemaakt. Deze inschattingen zijn op verblijfstoeristisch gebied veelal gemaakt door uit te gaan van de gemiddelde bezettingsgraden voor de desbetreffende categorie.

3. VERBLIJFSTOERISME

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk komt het verblijfstoeristische aanbod en de vraag (overnachtingen) in de Achterhoek aan bod. Allereerst wordt ingegaan op de bevindingen per verblijfstoeristische sector (3.2.). Vervolgens wordt ingegaan op de omvang van het verblijfstoerisme per categorie en per gemeente (3.3.). Afgesloten wordt met enkele achtergrondkenmerken (marktsegment en herkomst) van de verblijfstoeristen in Achterhoek (3.4.).

In bijlage 3 is het aantal aanbieders en slaapplekken per categorie per gemeente opgenomen².

3.2. Bevindingen per sector

3.2.1. B&B's

In deze paragraaf wordt ingegaan op de Bed and Breakfast accommodaties in de Achterhoek. Uit deze monitor kan het volgende worden geconcludeerd:

- De regio Achterhoek telde in 2015 in totaal 229 B&B's met in totaal ruim 1.100 bedden;
- Relatief veel B&B's bevinden zich in de gemeenten Bronckhorst (42), Berkelland (33) en Lochem (28)
- In 2015 vonden in totaal ruim 59.000 overnachtingen plaats bij de Bed & Breakfasts. Hiervan had circa 87% een toeristisch en 13% een zakelijk karakter;
- Op basis van de bovengenoemde vraag- en aanbodcijfers komt de gemiddelde bedbezettingsgraad in de Bed & Breakfast accommodaties in de Achterhoek uit op circa 15%.

3.2.2. Hotels

Binnen deze categorie wordt – vanwege verschillen in bestedingspatronen – voor de impactraming nader onderscheid gemaakt tussen:

- Hotels/pensions standaard (hotels en pensions nul tot en met 2 sterren);
- Hotels middenklasse en luxe (hotels vanaf 3 sterren).

Uit de analyse van de hotels in de Achterhoek:

- De regio Achterhoek telde in 2015 in totaal 59 hotels (22 hotels/pensions standaard en 37 hotels middenklasse/luxe) met in totaal 1.317 kamers en 2.679 bedden;
- Circa 80% van de capaciteit behoort tot de categorie 'middenklasse en luxe' (1.050 kamers en circa 2.100 bedden). Met circa 56 bedden per hotel is de gemiddelde omvang van de 3- en 4-sterrenhotels relatief klein (er zijn weinig vestigingen van grote landelijke ketens in de regio). Een relatief groot deel van deze capaciteit bevindt zich in de gemeenten Lochem en Montferland (respectievelijk 29% en 16% van de totale capaciteit in bedden in het middenklasse/luxe segment);
- De categorie 'hotels/pensions standaard' telde 267 kamers en 541 bedden in 2015. Hiervan bevindt zich ook weer een relatief groot aandeel in Lochem (23%), maar in de gemeente Montferland (36%) en Bronckhorst (20%) bevindt zich ook een groot aandeel van de capaciteit;

² Om de vertrouwelijkheid van de gegevens van individuele bedrijven te waarborgen, worden alleen uitspraken gedaan op een aggregatieniveau van minimaal 3 bedrijven. Indien er wel overnachtingen in een bepaalde gemeente voorkomen, maar dit vanwege het waarborgen van de vertrouwelijkheid niet kan worden weergegeven, wordt dit aangegeven met de aanduiding g.g.

- In 2015 vonden in totaal circa 380.000 overnachtingen plaats in de hotels en pensions in de regio Achterhoek. Hiervan was 65% toeristisch en 35% zakelijk;
- Circa 321.000 overnachtingen vonden plaats in het middenklasse/luxe segment (vanaf 3 sterren). Vooral de gemeente Lochem heeft hierin een relatief groot aandeel met circa 27% van de overnachtingen (onder andere door enkele landelijke ketens: Fletcher, Hampshire, Best Western). Ook het aantal overnachtingen in het middenklasse/luxe segment in de gemeente Montferland is relatief groot (circa 17%). De hotels tot 3 sterren waren goed voor circa 58.000 overnachtingen, die met name in de gemeenten Montferland (31%) en Lochem (28%) plaatsvonden;
- De gemiddelde kamerbezetting in de hotels middenklasse en luxe is 57%, lager dan het landelijk gemiddelde van 63% voor hotels in deze klasse (excl. Amsterdam en Schiphol), bron: Horwath Consulting, 2015). Voor de hotels/pensions standaard bedroeg de kamerbezetting 42%. Het aantal overnachtingen dat hieruit voortvloeit is niet bekend, maar de bestedingen per plaats zijn uiteraard wel meegenomen

3.2.3. Bungalows (incl. appartementen)

Uit de analyse van deze categorie kan het volgende worden geconcludeerd:

- In de regio Achterhoek zijn 25 bungalowparken gevestigd met in totaal circa 1.240 woningen en appartementen;
- De capaciteit is relatief groot in de gemeenten Oost-Gelre (25% van totale capaciteit in de regio), Montferland (18%) en Zutphen (17%), onder andere door de vestigingen van Marveld Recreatie, Landal Stroombroek en Hogenboom De Bronsbergen;
- Het aantal overnachtingen komt uit op circa 838.000 in 2015. Conform de aanbodstructuur vinden deze vooral plaats in de gemeenten Oost-Gelre (38%), Montferland (27%) en Zutphen (11%);
- De bedbezetting in de Achterhoek komt uit op gemiddeld 36%.

3.2.4. Vakantiewoningen

Uit de analyse van deze categorie kan het volgende worden geconcludeerd:

- In 2015 waren in de regio Achterhoek 254 aanbieders van vakantiewoningen (niet op een park) gevestigd. In totaal hebben zij ongeveer 2.000 bedden.
- Een kwart van de bedden staat in Berkelland. Ook Bronckhorst en Winterswijk hebben veel capaciteit. Samen zijn ze goed voor zo'n 60% van alle bedden.
- Qua aantal overnachtingen vond ongeveer twee derde plaats in bovengenoemde drie gemeenten. In totaal waren er in 2015 ruim 180.000 overnachtingen in vakantiewoningen.
- De aanbieders van vakantiewoningen (niet op een park) realiseerden in 2015 een gemiddelde bedbezettingsgraad van bijna 25%.

Als de zelfstandige vakantiewoningen en de bungalowparken als sector samen worden geteld, is de bedbezetting met 34% bijna gelijk aan het Nederlandse gemiddelde (35%), maar hoger dan het gemiddelde in Gelderland (29%, bron: CBS).

3.2.5. Minicampings

Na analyse van de minicampings (tot en met 25 à 30 standplaatsen) in de Achterhoek kan het volgende worden opgemerkt:

- In 2015 telde de regio Achterhoek 115 minicampings;

- Tezamen beschikken deze minicampings over zo'n 2.400 standplaatsen. Er zijn bijna 2.200 toeristische plaatsen (ruim 90% van totaal) en ruim 200 vaste plaatsen (bijna 10% van het totaal). De meeste capaciteit is te vinden in de gemeente Bronckhorst (24%), gevolgd door Berkelland (16%).
- In 2015 vonden in totaal bijna 250.000 overnachtingen plaats op de toeristische plaatsen. Dit komt overeen met 114 persoonsovernachtingen per toeristische plaats (ofwel een bezetting van 13% in het seizoen).

Vast kamperen wordt in de Monitor Toerisme en Recreatie (hoofdstuk 5, economische betekenis) meegenomen door het aantal vaste plaatsen te vermenigvuldigen met de gemiddelde bestedingen per plaats per jaar (inclusief de jaarhuur van de vaste standplaats).

3.2.6. Campings regulier

Het volgende kan worden opgemerkt over de (reguliere) kampeersector in de regio Achterhoek.

- In 2015 waren 78 reguliere campings gevestigd in de regio;
- Deze reguliere campings hebben in totaal ruim 7.100 vaste plaatsen (ruim 6.000 jaarplaatsen en bijna 1.100 seizoenplaatsen). Hiervan waren ongeveer 6.700 plaatsen bezet. Dat is een bezetting van 94%. 22% van de capaciteit bevindt zich in de gemeente Winterswijk. 16% van de capaciteit komt toe aan Lochem en Doesburg, de gemeente die dit jaar is toegevoegd, is goed voor zo'n 12% van de capaciteit. Vast kamperen wordt in deze monitor (hoofdstuk 5, economische betekenis) meegenomen door het aantal vaste plaatsen te vermenigvuldigen met de gemiddelde bestedingen per plaats per jaar (inclusief de jaarhuur van de standplaats);
- De toeristische kampeercapaciteit in de Achterhoek komt uit op ongeveer 5.500 plaatsen in 2015. De meeste capaciteit is te vinden in Lochem (20%), Berkelland (20%) en Winterswijk (18%). In 2015 vonden in totaal ruim 760.000 toeristische overnachtingen plaats op de reguliere campings in de Achterhoek. Dat waren ongeveer 139 overnachtingen per plaats. 26% van het aantal overnachtingen was op campings in Winterswijk;
- Naast de vaste- en toeristische plaatsen beschikken veel campings over naar verhuuraccommodaties. In 2015 waren er in de regio Achterhoek 470 verhuuraccommodaties. Zij waren goed voor ruim 150.000 overnachtingen. Bijna de helft van de overnachtingen vond plaats in Winterswijk (47%) en in Oost Gelre (28%). De bezetting van de verhuuraccommodaties komt neer op ongeveer 137 overnachtingen per eenheid.
- De bezetting van toeristische standplaatsen is 138 overnachtingen per eenheid (slaapplaatsbezetting van 13% in het seizoen, plaatsbezetting is dan 21%). Dit is ongeveer gelijk aan het Nederlands gemiddelde³.

3.2.7. Camperplaatsen

Uit de analyse van de camperplaatsen concluderen wij het volgende:

- De regio telde 24 camperlocaties in 2015 met in totaal ruim 100 camperplaatsen. Het gaat hierbij om zelfstandige camperplaatsen (geen onderdeel van een camping). De gemeenten Aalten en Bronckhorst beschikken ieder over 6 camperlocaties (25% van het totale aanbod);
- Het aantal overnachtingen in 2015 in de regio Achterhoek in de categorie camperplaatsen bedraagt ruim 1.000. Dit betekent gemiddeld circa 10 overnachtingen per camperplaats per jaar.

³ Bron: CBS.

3.2.8. Groepsaccommodaties

Onderstaand wordt ingegaan op de resultaten voor de groepsaccommodaties:

- De regio Achterhoek telt 70 groepsaccommodaties met samen ruim 2.900 bedden, waaronder enkele zeer grote;
- Gemeenten met een relatief groot aanbod zijn Bronckhorst (19%), Berkelland (15%), Oost Gelre (16%) en Lochem (15%);
- Het aantal overnachtingen in de groepsaccommodaties in de Achterhoek bedroeg in 2015 circa 216.000;
- De gemiddelde bedbezettingsgraad in 2015 komt hiermee uit op circa 20%. Dit is precies overeenkomstig het landelijk gemiddelde 2015)⁴.

3.2.9. Jachthavens

Onderstaand wordt ingegaan op de resultaten voor de jachthavens:

- In de Achterhoek zijn 6 jachthavens gevestigd (in de gemeenten Bronckhorst, Doesburg, Lochem en Zutphen);
- Deze jachthavens hebben in totaal 742 ligplaatsen, waarvan 606 vaste ligplaatsen (82%) en 142 passantenplaatsen (18%);
- Het aantal bezette vaste ligplaatsen kwam in 2015 uit op 581. Dit betekent dat circa 96% van de vaste ligplaatsen bezet is;
- In 2015 vonden circa 7.500 overnachtingen plaats van passanten in de jachthavens in de Achterhoek;
- Aangezien passantenovernachtingen in jachthavens zowel kunnen plaatsvinden op passantenplaatsen als op vrije vaste ligplaatsen, is de bezetting – uitgedrukt in gemiddeld aantal persoonsovernachtingen per plaats – berekend over de totale capaciteit. Dit geeft voor 2015 een gemiddelde van 10 overnachtingen per plaats. Dit is wat lager dan het landelijke en provinciale beeld⁵.

3.3. Resuméverblijfstoerisme

Circa 2,9 miljoen overnachtingen in de Achterhoek, vooral campings en bungalowparken populair

In totaal vonden in 2015 circa 2,9 miljoen toeristische overnachtingen plaats in de Achterhoek (exclusief overnachtingen op jaar- en seizoenplaatsen op campings). De meeste overnachtingen vonden plaats op toeristische plaatsen en verhuuraccommodaties op de campings en mini-campings (circa 42% van het totaal) en in de bungalowparken (circa 28% van totaal).

⁴ Bron: CBS.

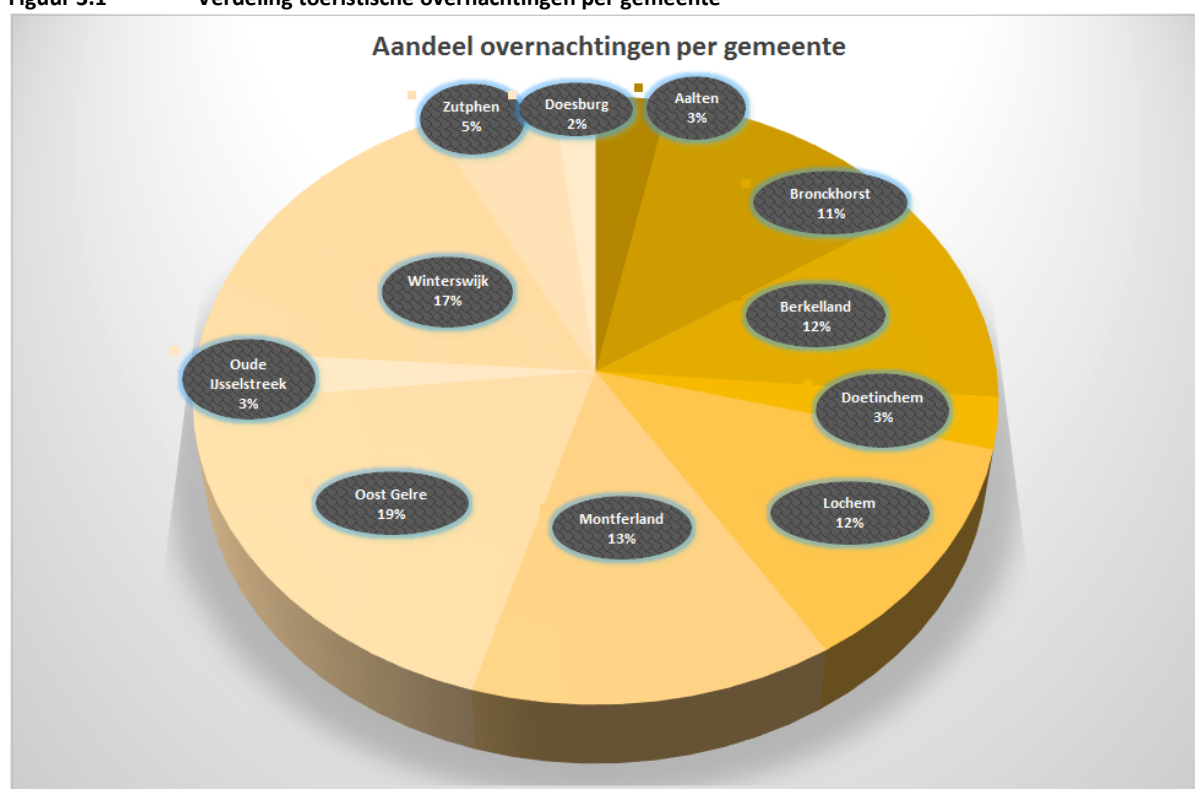
⁵ Bron: Waterrecreatie Advies.

Tabel 3.1. Aantal toeristische overnachtingen Achterhoek (2015)

Sector	2015	Aandeel t.o.v. totaal (%)
B&B's	59.223	2%
Hotels	386.038	14%
Bungalowparken	838.144	29%
Vakantiewoningen	180.119	6%
Minicampings	248.314	9%
Campings regulier (toer. plaatsen en verhuuracc.)	913.680	32%
Camperplaatsen buiten camping	1.080	
Groepsaccommodaties	216.282	8%
Jachthavens	7.540	0%
Totaal	2.850.426	100%

Meeste toeristische overnachtingen in Oost-Gelre, Winterswijk en Montferland

De meeste overnachtingen vonden plaats in de gemeenten Oost-Gelre, Winterswijk en Berkelland met respectievelijk circa 536.000 (19%), circa 470.000 (7%) en circa 380.000 (13%) overnachtingen.

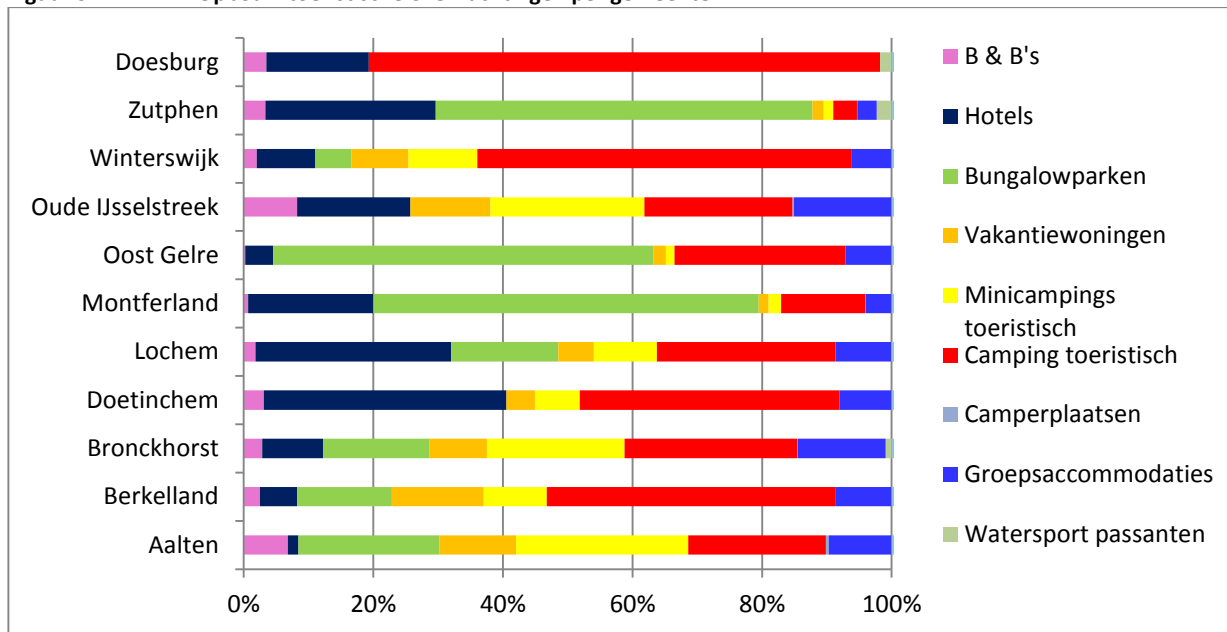
Figuur 3.1 Verdeling toeristische overnachtingen per gemeente

Wanneer verder op de opbouw van de overnachtingen per verblijfssector wordt ingezoomd kan het volgende worden geconcludeerd (zie volgende figuur):

- De gemeente Oost-Gelre – de gemeente met de meeste overnachtingen (19% van totaal) – heeft de meeste bungalowovernachtingen in de regio;
- De meeste overnachtingen op de reguliere campings (op toeristische standplaatsen en verhuuraccommodaties) vonden plaats in de gemeente Winterswijk, gevolgd door de gemeenten Oost-Gelre en Berkelland;

- Verder valt op dat de bungalowsector relatief groot is in de gemeente Montferland (2^e plaats achter Oost-Gelre) en Zutphen (3^e plaats achter Oost-Gelre). De meeste hotelovernachtingen vonden plaats in de gemeente Lochem.

Figuur 3.2. Opbouw toeristische overnachtingen per gemeente

Totaal aantal overnachtingen inclusief vaste plaatsen levert verschillen op per gemeente

Ook op jaar- en seizoenplaatsen op campings overnachtten uiteraard bezoekers. Door de ondernemers wordt dit aantal meestal niet geregistreerd. Vaak behandelt de gemeente deze overnachtingen forfaitair voor de toeristenbelasting.

Om deze overnachtingen toch inzichtelijk te maken, hebben we hiervan een raming gemaakt. Hiervoor is een gemiddelde bezetting gebruikt van 60 plaatsnachten x 3 personen, een gemiddeld dat overeenkomt met wat in de meeste gemeente gangbaar is voor een forfaitaire berekening.

Vervolgens zijn deze overnachtingen toegevoegd aan het totale aantal van circa 2,9 miljoen overnachtingen. Daaruit blijkt dat inclusief overnachtingen op vaste plaatsen het aantal overnachtingen toeneemt tot circa 4,0 miljoen overnachtingen.

Tabel 3.2. Aantal overnachtingen Achterhoek inclusief overnachtingen op vaste plaatsen (2015)

Gemeente	2015
Aalten	185.740
Berkelland	448.175
Bronckhorst	418.482
Doetinchem	157.050
Lochem	517.498
Montferland	431.078
Oost Gelre	578.994
Oude IJsselstreek	161.211
Winterswijk	732.373
Zutphen	170.163
Doesburg	202.772
Totaal	4.003.535

Uit deze tabel blijkt dat Winterswijk nu op totaalniveau de meeste overnachtingen realiseert, gevolgd door Oost-Gelre, Lochem en Berkelland.

3.4. Herkomst verblijfstoerisme

Ongeveer 88% van de toeristische verblijfsgasten is afkomstig uit Nederland, circa 7% komt uit Duitsland, 2% uit België en de overige 3% uit andere landen.

Tabel 3.3. Herkomst toeristische verblijfsgasten (2015)

	Nederland	Duitsland	België	Overig
B&B's	88%	5%	3%	3%
Hotels	80%	5%	6%	10%
Bungalowparken	93%	3%	2%	2%
Vakantiewoningen	92%	5%	2%	1%
Minicampings	96%	2%	1%	1%
Campings regulier	82%	15%	1%	3%
Groepsaccommodaties	92%	6%	2%	1%
Totaal Achterhoek	88%	7%	2%	3%

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt, is het aandeel Nederlandse verblijfsgasten naar verhouding kleiner bij de reguliere campings en de hotels (80%-82%). Het aandeel Duitse gasten is relatief groot voor de campings. Verder blijkt uit deze tabel dat minicampings overwegend Nederlandse gasten trekken. Het aandeel gasten dat niet uit Duitsland, België of Nederland komt is relatief groot in de hotellerie (circa 10% tegenover het gemiddelde van 3% voor de regio). Dit geldt zowel voor de hotels/pensions standaard als de middenklasse/luxe hotels.

4. DAGTOERISME

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk komt het dagtoeristisch aanbod en de vraag (bezoeken) in de Achterhoek aan bod. Allereerst wordt ingegaan op de bevindingen per dagtoeristische sector (4.2.). Daarna gaan we in op de markt voor zakelijke bijeenkomsten (4.3.). Vervolgens is een resumé van de omvang en ontwikkeling van de dagtoeristische sector uitgewerkt (4.4.) en wordt ingegaan op de herkomst van de dagtoeristen in de Achterhoek (4.4.). Voor twee categorieën (winkelen en routegebonden buitenrecreatie) is daarbij gebruik gemaakt van deskresearch (cijfers op regioniveau uit het ContinuVrije TijdsOnderzoek 2015), waarbij de verdeling per gemeente geschiedt op basis van het aanbod. De andere categorieën zijn in kaart gebracht door de enquêtes onder ondernemers.

4.2. Bevindingen per sector

4.2.1. Attracties en bezienswaardigheden

Uit de analyse van deze categorie blijkt het volgende:

- Het aanbod van attracties en bezienswaardigheden in de Achterhoek bestaat uit 47 bedrijven waarvan zo'n 20 wijngaarden. In totaal hebben 24 bedrijven meegedaan aan het onderzoek.
- In totaal trokken de attracties 528.500 bezoekers;
- De gemeenten Berkelland, Montferland en Oost-Gelre trokken verreweg de meeste bezoekers met als belangrijke trekkers Megapret, het Land van Jan Klaassen en Hof van Eckberge.

4.2.2. Musea

Uit de analyse van de musea blijkt:

- De categorie musea bestaat uit 53 musea;
- Ruim een vijfde van het aanbod aan musea en bezienswaardigheden bevindt zich in de gemeente Berkelland;
- De musea die participeerden in het onderzoek hebben in 2015 in totaal bijna 350.000 bezoekers getrokken. De gemeente Lochem trok dit jaar de meeste museumbezoekers door de komst van Museum More. De gemeenten Doesburg en Zutphen hebben elk 2 à 3 musea die relatief veel bezoekers trekken. Voor een aantal kleinere musea is het aantal bezoekers geschat.

4.2.3. Evenementen

Binnen de regio Achterhoek worden jaarlijks veel evenementen georganiseerd. De Achterhoekse gemeenten hebben het aantal evenementen inclusief bezoekersaantallen opgegeven. In dit onderzoek zijn 82⁶ evenementen meegenomen met minimaal 5.000 bezoekers⁷.

⁶ De bezoekersaantallen voor de gemeente Montferland zijn gebaseerd op de rapportage Montferland 2012. Dit onderzoek is gebaseerd op kengetallen, het aantal evenementen is hierbij niet bekend, maar het aantal bezoekers wordt wel geschat. Op verzoek van de gemeente Montferland is het bezoek van evenementen op deze wijze in het onderzoek meegenomen.

⁷ De gemeenten Berkelland en Oude IJsselstreek konden geen actuele cijfers m.b.t. evenementen aanleveren, daarom zijn dezelfde bezoekcijfers als in 2013 aangehouden.

Uit onze analyses blijkt:

- In 2013 vonden 82 evenementen plaats met meer dan 5.000 bezoekers. Het totaal aantal bezoekers aan deze evenementen in de Achterhoek is circa 1,3 miljoen bezoekers;
- Circa 26% van deze evenementen vond plaats in de gemeente Zutphen (o.a. Bokbierdag, Winters Spektakel/Kerstmarkt) en 20% in de gemeente Oude IJsselstreek (o.a. Huntenpop en de Varsseveldse Volksfeesten). Het grootste evenement (Zwarte Cross) vindt plaats in de gemeente Oost-Gelre.

4.2.4. Rondvaarten

Uit de analyse van deze categorie blijkt:

- In de Achterhoek zijn in 2013 drie rondvaartaanbieders in de gemeenten Oude IJsselstreek, Berkelland en Zutphen;
- Het totaal aantal bezoekers aan rondvaarten voor deze drie aanbieders komt neer op 29.000.

4.2.5. Golf

Uit de analyse van deze categorie blijkt het volgende:

- De Achterhoek telt in 2015 acht golfbanen (inclusief pitch and putt-banen);
- Aan deze golfbanen zijn in 2013 circa 138.000 bezoeken gebracht. Dit betreft zowel bezoeken van leden als 'greenfees'.

4.2.6. Routegebonden buitenrecreatie

Routegebonden buitenrecreatie wordt gedefinieerd als wandelen en fietsen, toeren met de auto en toeren met de motor met een minimumduur van twee uur, buiten de eigen gemeente. Uit de analyse van de routegebonden buitenrecreatie (op basis van het ContinuVrijeTijdsOnderzoek (CVTO)) blijkt dat circa 2,3 miljoen activiteiten op het gebied van routegebonden buitenrecreatie⁸ plaatsvonden, waarvan circa 1,3 miljoen wandel- en fietstochten.

4.2.7. Recreatief winkelen

Onder recreatief winkelen wordt het winkelen in de binnenstad voor plezier en het winkelen op een meubelboulevard verstaan (met een minimumduur van 2 uur buiten de eigen gemeentegrenzen). Uit de analyse blijkt het volgende:

- In de regio vonden in 2015 circa 1,2 miljoen recreatieve winkelbezoeken plaats (bron: CVTO). Het merendeel daarvan (850.000) had betrekking op winkelen in de binnenstad en circa 350.000 bezoekers winkelen op een meubelboulevard;
- Ongeveer 21% van alle recreatieve winkelbezoeken vond plaats binnen de gemeente Doetinchem. Andere populaire gemeenten zijn Zutphen en Winterswijk waar respectievelijk 15% en 13% van de bezoeken plaats vond.

⁸ De verdeling over de gemeenten in de regio is gebaseerd op de oppervlakte natuur en recreatie in de gemeenten.

4.2.8. Oeverrecreatie

In de Achterhoek zijn diverse mogelijkheden voor oeverrecreatie (zonnen, zwemmen, picknicken, e.d. op stranden aan meren of plassen). Onderstaande kan worden opgemerkt uit de analyse:

- Er zijn 11 oeverrecreatie aanbieders gevestigd in de Achterhoek. Vijf van de gebieden worden beheerd door Leisure Lands;
- Drie aanbieders hebben deelgenomen aan het onderzoek, waaronder Leisurelands (waarbij LeisureLands cijfers heeft verstrekt voor vijf gebieden). In 2013 vonden circa 600.000 activiteiten plaats op gebied van oeverrecreatie op de zeven accommodaties waarvan het bezoekersaantal bekend is;
- De gemeente Montferland trok met recreatieplas Stroombroek de meeste bezoekers.

4.2.9. Sportieve leisure

Uit de analyse van deze categorie kan het volgende worden opgemerkt:

- De Achterhoek telt 26 aanbieders van sportieve leisure activiteiten;
- Het aantal bezoekers aan de sportieve leisure aanbieders in de Achterhoek bedraagt circa 317.000.
- De gemeenten Oost-Gelre en Berkelland hebben de meeste aanbieders op het gebied van sportieve leisure, beide 5 aanbieders. Winterswijk levert veel bezoekersaantallen door De Twee Bruggen.
- Er komen relatief veel Duitsers naar de regio voor sportieve leisure, maar dit komt met name door de aanwezigheid van De Twee Bruggen, die sterk op het totaal drukt met zo'n 100.000 bezoekers.

4.2.10. Theaters

Onder de categorie theaters wordt het bezoek aan schouwburgen, theaters, etc. verstaan. Uit de analyse van deze categorie komt het volgende naar voren:

- De regio beschikt over 11 aanbieders;
- De theaters (inclusief openluchttheaters) ontvingen in 2015 in totaal ruim 370.000 bezoeken;
- De meeste bezoeken vonden plaats in Doetinchem (met name Amphion Schouwburg). Hierna volgt de gemeente Zutphen.

4.3. Zakelijke bijeenkomsten

Uit de analyse zakelijke accommodaties blijkt het volgende:

- De regio Achterhoek telt 62 accommodaties die mogelijkheden bieden voor zakelijke bijeenkomsten zoals vergaderen, congressen, trainingen, etc. Dit betreft voornamelijk hotels en restaurants met zaalverhuur en bijzondere accommodaties zoals kastelen, maar ook de theaters verhuren steeds vaker hun grote zaal of kleinere zalen voor dit type bijeenkomsten;
- Deze accommodaties beschikken in totaal over een capaciteit van bijna 13.000 stoelen (in de maximale opstelling);
- De meeste accommodaties (13) vinden we in de gemeente Lochem gevolgd door Montferland (11), dit zijn overwegend kleinschalige zakelijke accommodaties met circa 100-150 stoelen per accommodatie;
- De meeste capaciteit vinden we in Doetinchem met circa 2.500 stoelen (20%) en 2.250 in Zutphen (17%) op grote afstand volgt de gemeente Lochem met 1.600 stoelen (13%);

- De bezetting van de zakelijke accommodaties in de Achterhoek komt neer op circa 11 deelnemers per stoel per jaar. De gemeente Doetinchem trekt ruim een kwart van het aantal bezoekers (circa 22.000) maar moet de gemeente Zutphen voor laten gaan (circa 27.000 bezoekers). In totaal trokken de accommodaties circa 146.000 bezoekers van zakelijke bijeenkomsten.

4.4. Resume dagtoerisme

Circa 7,3 miljoen dagbezoeken in de Achterhoek, vooral oever- en routegebonden buitenrecreatie

Op basis van het onderzoek concluderen we dat er in 2015 ongeveer 7,3 miljoen bezoeken in de dagtoeristische sector hebben plaatsgevonden. In de onderstaande tabel (4.1.) geven we dit kort weer. De belangrijkste categorieën/activiteiten hierbij zijn routegebonden buitenrecreatie (31%), het bezoeken van evenementen (18%) en recreatief winkelen (16%).

Tabel 4.1 Aantal dagtoeristische bezoeken Achterhoek

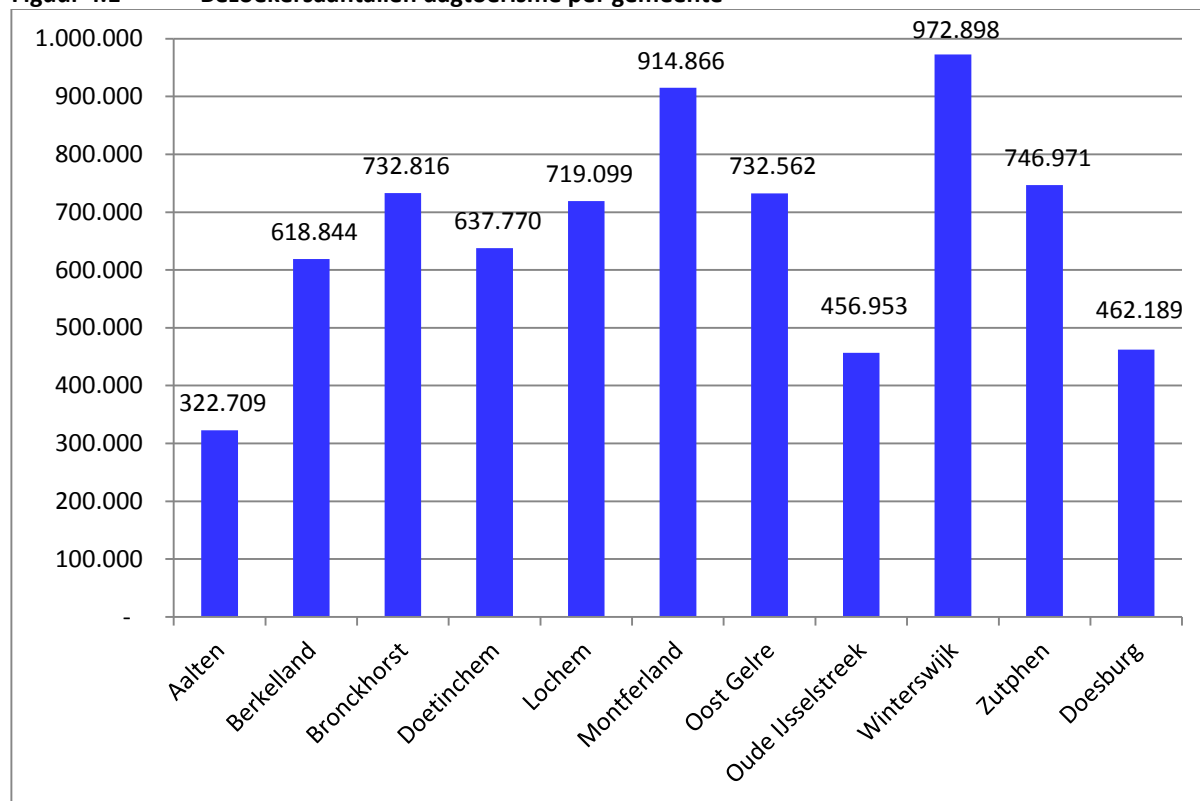
	2015	Aandeel t.o.v. totaal (%)
Attracties en bezienswaardigheden	528.500	7%
Musea	347.257	5%
Evenementen	1.343.250	19%
Rondvaarten	29.000	0%
Golfbanen	138.320	2%
Routegebonden buitenrecreatie	2.260.294	31%
Recreatief winkelen	1.189.832	16%
Oeverrecreatie	606.500	8%
Sportieve leisure	317.100	4%
Theaters	371.624	5%
Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten	132.844	2%
Totaal dagtoerisme	7.264.520	100%

Winterswijk belangrijkste gemeente voor dagtoeristisch bezoek

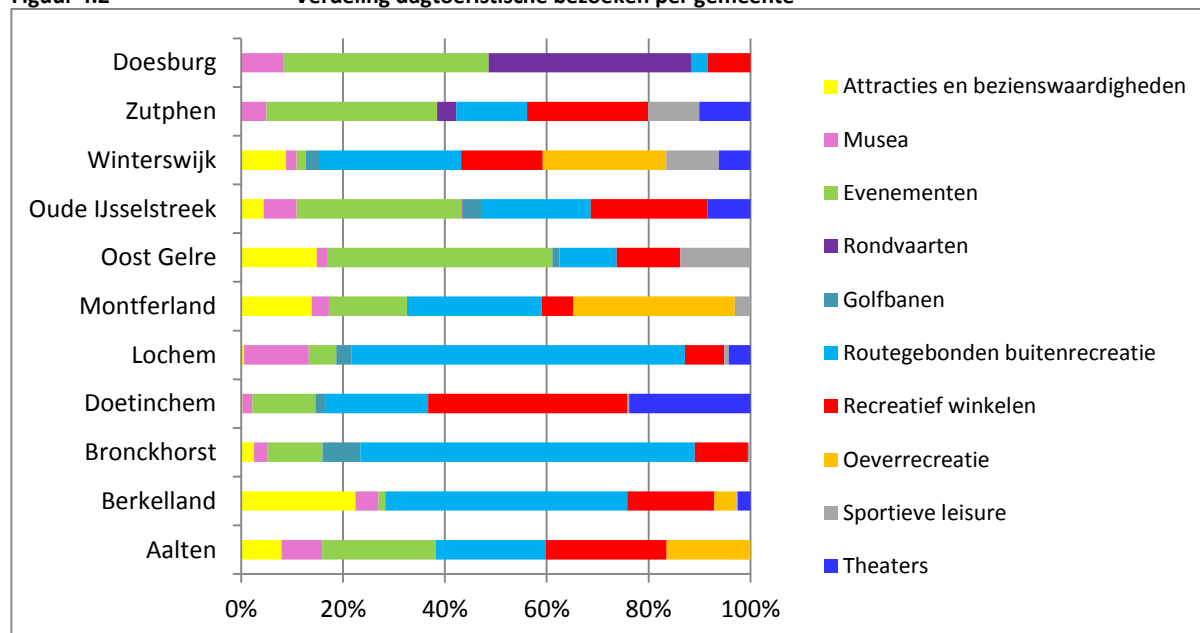
We zien in figuur 4.1. dat het dagtoeristische bezoek sterk is geconcentreerd in de gemeente Winterswijk, ongeveer 1 miljoen van de dagtoeristische activiteiten (13% van de bezoeken) worden hier ondernomen.

Hierna volgen de gemeenten Montferland met circa 925.000 bezoeken, de gemeente Zutphen met circa 775.000 bezoeken. In Aalten worden de minste dagtoeristische activiteiten ondernomen (3%). In figuur 4.1. zijn de bezoekersaantallen per gemeente naar categorie weergegeven. Uit deze figuur wordt duidelijk dat routegebonden buitenrecreatie relatief belangrijk is in de aantallen.

Figuur 4.1 Bezoekersaantallen dagtoerisme per gemeente

Figuur 4.2 Verdeling dagtoeristische bezoeken per gemeente

- Recreatief winkelen belangrijk is voor met name de gemeente Doetinchem (binnenstad/ aantrekkingskracht voor de regio);
- Met name voor Oost-Gele en Doesburg oeverrecreatie belangrijke categorie is;
- De bezoekersaantallen voor musea ten opzichte van de andere categorieën relatief laag zijn, net als de aantallen voor golfbanen.

4.5. Herkomst dagtoerisme

De dagtoeristische bedrijven is gevraagd naar hoe de bezoekers naar herkomst (Nederlands, Duits, Belgisch of overig) zijn verdeeld. Zo'n 85% van de dagbezoeken is afkomstig uit Nederland en 9% komt uit Duitsland. Dit is exclusief de evenementen, route gebonden buitenrecreatie, recreatief winkelen en oeverrecreatie (hier zijn geen gegevens over herkomst van bekend omdat deze zijn berekend op basis van deskresearch vanuit het CVTO).

Tabel 4.2. Herkomst dagtoeristische bezoeken Achterhoek

	Nederland	Duitsland	België	Overig
Attracties en bezienswaardigheden	78%	11%	7%	4%
Musea	88%	9%	2%	1%
Rondvaarten	90%	5%	5%	0%
Golfbanen	87%	11%	0%	2%
Sportieve leisure	76%	14%	5%	5%
Theaters	98%	2%	0%	0%
Totaal Achterhoek	85%	9%	4%	2%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de bezoeken aan attracties en bezienswaardigheden relatief vaak afkomstig zijn buiten Nederland en Duitsland (9%). Voor sportieve leisure geldt dat de aanwezigheid van de Twee Bruggen met veel buitenlandse gasten voor deze verdeling zorgt.

5. ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME EN RECREATIE

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de economische betekenis van toerisme en recreatie – uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid – in 2015 behandeld. Hierbij wordt eerst ingegaan op de resultaten voor de gehele regio (5.2.). Vervolgens wordt aangegeven hoe de economische betekenis van toerisme en recreatie in de Achterhoek verdeeld is over de verschillende gemeenten (5.3.).

5.2. Economische betekenis toerisme en recreatie Achterhoek

Met behulp van de methodiek van de Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek is de economische betekenis van het toeristisch-recreatieve bezoek in 2015 bepaald. In deze paragraaf wordt ingegaan op de uitkomsten van deze berekening voor de gehele regio per sector (5.2.1.) en per toeristisch-recreatieve categorie (5.2.2.).

5.2.1. Bestedingen en werkgelegenheid per sector

Toerisme en recreatie goed voor circa € 335 miljoen bestedingen en bijna 4.000 FTE

De toeristische activiteiten in de Achterhoek genereerden in 2015 in totaal circa € 335 miljoen bestedingen. De meeste bestedingen komen terecht in de detailhandel (€ 84 miljoen) en de horeca (€ 75 miljoen). De werkgelegenheid die met deze bestedingen gepaard gaat komt uit op 3.940 FTE. Hiervan is circa 2.835 FTE directe werkgelegenheid en circa 1.100 indirect.

Tabel 5.1. Bestedingen en werkgelegenheid naar sectoren (2015)⁹

Sectoren	Bestedingen (in €)	Werkgelegenheid (in FTE)
Logies	64.554.000	568
Horeca	75.199.000	826
Detailhandel	84.096.000	420
Entree	49.242.000	476
Vervoer	60.087.000	172
Overig ¹⁰		374
Directe werkgelegenheid		2.835
Indirecte werkgelegenheid		1.105
Totaal	334.763.000	3.940

Rekening houdend met parttime en seizoensmatig werk creëren de toeristisch-recreatieve bestedingen werk voor 5.000 tot 6.000 mensen/banen. Dit is circa 3% van de totale werkgelegenheid in de Achterhoek.

⁹ De bedragen in de tabel zijn afgerond op veelvouden van € 1.000. Hierdoor kunnen kleine afrondingsverschillen in de tabel ontstaan.

¹⁰ De 'sector' overig is opgenomen vanwege de correctie voor de inkoopcomponent. Het aandeel 'inkoop' van de verschillende sectoren levert immers geen werkgelegenheid op in de desbetreffende sector, maar genereert voornamelijk werkgelegenheid bij de groot- en tussenhandel en producenten van levensmiddelen en non-food. Deze werkgelegenheid is opgenomen als 'overig'. Zie ook bijlage 1.

5.2.2. Bestedingen en werkgelegenheid per categorie

Onderstaande tabellen¹¹ laten zien hoe de bestedingen en directe werkgelegenheid (FTE) over de verschillende toeristisch-recreatieve categorieën verdeeld zijn. Van de bestedingen wordt 55% gegenereerd door het verblijfstoerisme (circa € 183 miljoen) en 45% door dagtoerisme (ongeveer € 151 miljoen).

Tabel 5.2. Bestedingen en directe werkgelegenheid verblijfstoerisme naar categorie (2015)

Sectoren	Bestedingen (in €)		Werkgelegenheid (in FTE, direct)	
B & B's	€ 4.912.500	3%	44	3%
Hotels	€ 41.672.800	23%	356	23%
Bungalowparken	€ 46.307.400	25%	407	26%
Vakantiewoningen	€ 8.679.900	5%	76	5%
Minicampings	€ 7.115.500	4%	57	3%
Campings vast	€ 31.814.200	17%	277	18%
Camping toeristisch en verhuuracc.	€ 33.027.900	18%	281	18%
Camperplaatsen	€ 26.200	0%	0	0%
Groepsaccommodaties	€ 7.624.000	4%	64	4%
Watersport passanten	€ 256.000	0%	2	0%
Watersport vast	€ 2.060.000	1%	17	1%
Totaal verblijfstoerisme	€ 183.497.000	100%	1.583	100%

Tabel 5.3. Bestedingen en directe werkgelegenheid dagtoerisme naar categorie (2015)

Sectoren	Bestedingen (in €) en %		Werkgelegenheid (in FTE, direct) en %	
Attracties en bezienswaardigheden	€ 7.979.560	5%	72	6%
Musea	€ 4.462.252	3%	39	3%
Evenementen	€ 19.074.150	13%	191	15%
Rondvaarten	€ 636.550	0%	6	1%
Golfbanen	€ 10.954.944	7%	107	9%
Routegebonden buitenrecreatie	€ 27.688.595	18%	188	15%
Recreatief winkelen	€ 58.896.672	39%	448	36%
Oeverrecreatie	€ 3.068.890	2%	28	2%
Sportieve leisure	€ 3.789.345	3%	32	3%
Theaters	€ 9.587.899	6%	90	7%
Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten	€ 5.127.778	3%	52	4%
Totaal dagtoerisme	€ 151.266.000	100%	1.312	100%

De belangrijkste verblijfstoeristische categorie is de kampeersector. Deze sector (vast en toeristisch kamperen en de verhuuraccommodaties) is goed voor bijna 40% van de verblijfstoeristische bestedingen. De tweede verblijfstoeristische categorie zijn de bungalowparken en vakantiewoningen die samen 30% van alle bestedingen in het verblijfstoerisme vertegenwoordigen. De hotelsector is goed voor 23% van de verblijfstoeristische bestedingen. Dit aandeel is groter dan de relatieve omvang van vraag en aanbod en kan verklaard worden door relatief hoge bestedingen per overnachting.

De belangrijkste categorieën binnen de dagtoerisme zijn recreatief winkelen en routegebonden buitenrecreatie (samen circa 57% van de totale bestedingen). Recreatief winkelen heeft een aandeel van 39% in de dagtoeristische bestedingen. De bestedingen per activiteit zijn hoog voor deze categorie. Routegebonden buitenrecreatie zorgt voor circa 18% van de bestedingen. Dit wordt met name veroorzaakt door het grote aantal bezoeken en veel minder door de hoogte van de bestedingen.

¹¹ De bedragen in de tabel zijn afgerond op veelvouden van € 1.000. Hierdoor kunnen kleine afrondingsverschillen in de tabel ontstaan.

5.3. Economische betekenis per gemeente

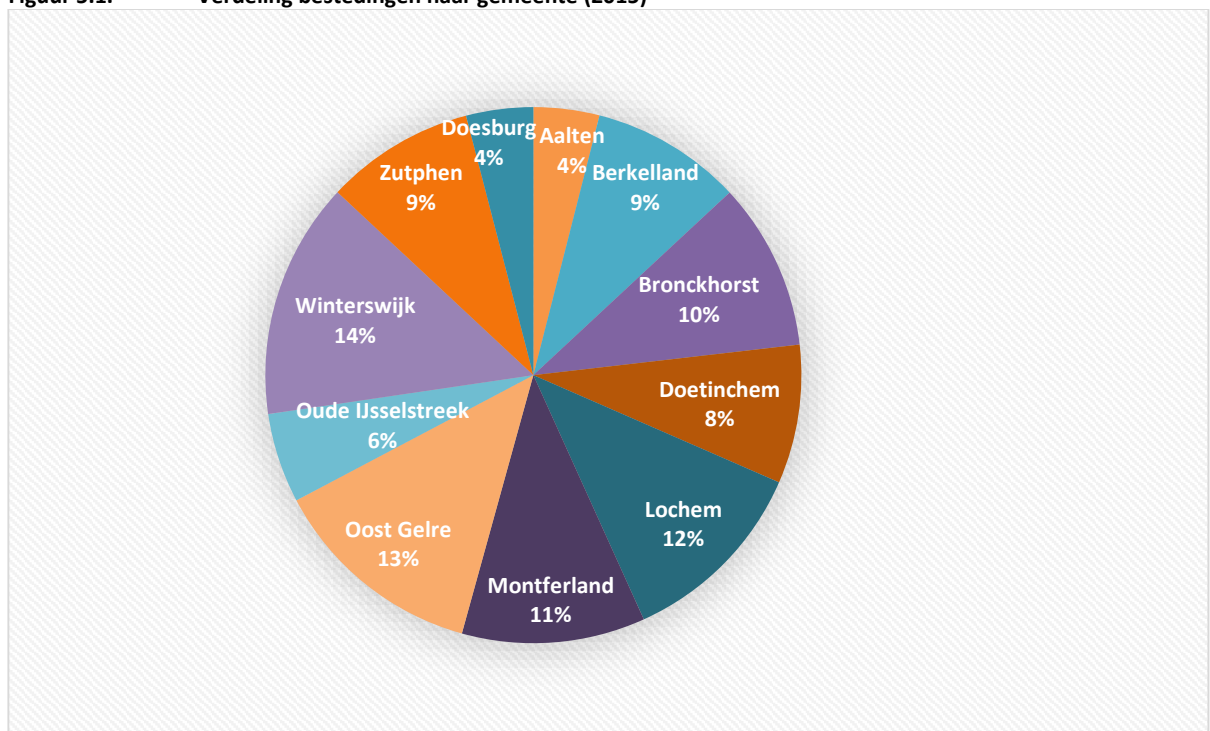
In tabel 5.4. is de economische betekenis van toerisme en recreatie weergegeven voor de elf gemeenten binnen de regio.

Tabel 5.4. Economische betekenis Achterhoek naar gemeente (2015)¹²

Gemeente	Bestedingen (in €)		Werkgelegenheid (in FTE)	
Aalten	13.295.000	4%	154	4%
Berkelland	30.467.000	9%	350	9%
Bronckhorst	33.827.000	10%	393	10%
Doetinchem	28.030.000	8%	323	8%
Lochem	39.128.000	12%	454	12%
Montferland	37.026.000	11%	440	11%
Oost Gelre	43.404.000	13%	527	13%
Oude IJsselstreek	18.130.000	5%	215	5%
Winterswijk	47.782.000	14%	559	14%
Zutphen	30.139.000	9%	358	9%
Doesburg	13.536.000	4%	165	4%
Totaal Achterhoek	334.763.000	100%	3.940	100%

Zoals uit tabel 5.4. en figuur 5.1. kan worden afgeleid is Winterswijk de gemeente die de grootste bijdrage aan de totale economische betekenis van toerisme en recreatie in de Achterhoek (14% van totaal). De gemeente Lochem, Montferland en Oost-Gelre hebben tevens een relatief groot aandeel in de economische betekenis (respectievelijk 12%, 11% en 13%).

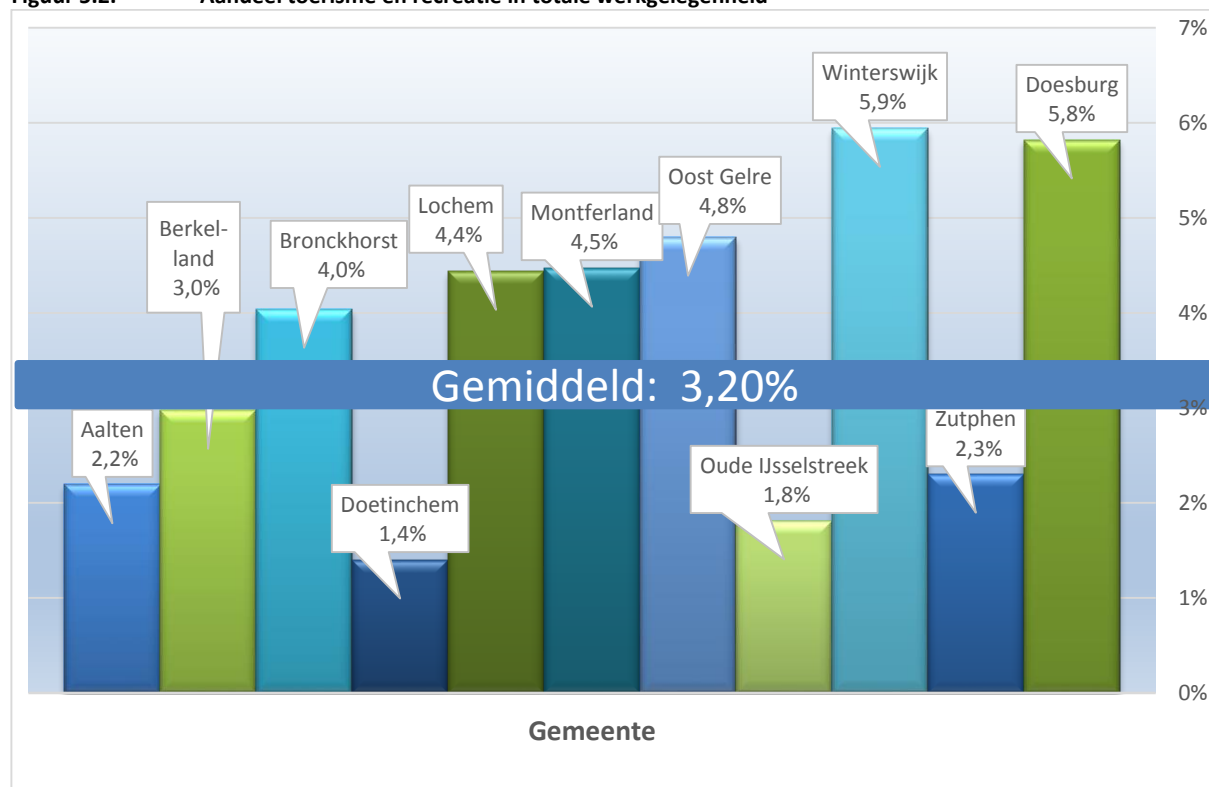
Figuur 5.1. Verdeling bestedingen naar gemeente (2015)

¹² De bedragen in de tabel zijn afgerond op veelvoud van € 1.000. Hierdoor kunnen kleine afrondingsverschillen in de tabel ontstaan.

In figuur 5.2. is per gemeente weergegeven welk aandeel de toeristisch-recreatieve sector vertegenwoordigt in de totale werkgelegenheid. Het provinciale gemiddelde komt uit op 3,2% (zie de lijn, bron: CBS). Toerisme en recreatie heeft een relatief groot aandeel in de totale werkgelegenheid in de gemeenten Winterswijk, Lochem, Oost Gelre en Montferland.

Figuur 5.2. Aandeel toerisme en recreatie in totale werkgelegenheid

Onderstaand is kort ingegaan op de belangrijkste bevindingen per gemeente:

- Winterswijk is met 14% van de bestedingen (circa € 48 miljoen) economisch gezien de belangrijkste gemeente op toeristisch-recreatief gebied, zowel voor dag- als verblijfstoerisme. De kampeersector (reguliere en minicampings, vast en toeristisch) heeft de grootste impact (circa € 19 miljoen), waarbij Winterswijk ook in de hele regio qua omvang en bestedingen over de grootste kampeersector beschikt. Met bijna € 8 miljoen aan bestedingen scoort ook het recreatief winkelen goed (derde positie). Ook voor 'losse' vakantiewoningen is Winterswijk de grootse gemeente;
- Oost Gelre levert met ruim € 43 miljoen bestedingen de op één na grootste bijdrage aan de toeristische impact in de Achterhoek. Oost Gelre is de grootse gemeente in de Achterhoek wat betreft de bungalowsector en dat is economisch gezien ook meteen de grootste activiteit qua bestedingen in Oost-Gelre (circa € 17 miljoen). De bungalowparken hebben derhalve een groot aandeel in de totale bestedingen in de gemeente (40%). De kampeersector is ook groot van omvang in de gemeente Oost Gelre met circa € 6,9 miljoen, waarmee de gemeente – na Winterswijk, Bronckhorst en Berkelland – op de vierde positie staat. Qua grotere evenementen trekt Oost Gelre ook de meeste bezoekers in de regio;
- Lochem is met bijna 40 miljoen bestedingen de derde gemeente. De gemeente Lochem is de gemeente met de hoogste bestedingen in de horeca en musea. Op gebied van buitenrecreatie staat de gemeente Lochem op de tweede plaats (na Bronckhorst) en absoluut gezien is dit de tweede categorie binnen de gemeente (circa € 5,7 miljoen bestedingen). Daarnaast is Lochem de vierde gemeente in de bestedingen in de markt voor zakelijke bijeenkomsten en derde bij de campingsector;

- Montferland is met ruim € 37 miljoen aan bestedingen de vierde gemeente. De bungalowparken leveren met circa € 12,5 miljoen de meeste bestedingen op (Montferland is de tweede gemeente wat betreft bestedingen in de bungalowsector, na de grootse gemeente in deze sector (Winterswijk). Montferland is met € 8,0 miljoen hotelbestedingen ook de tweede gemeente wat betreft hotellerie, na Lochem. De attracties en bezienswaardigheden en oeverrecreatie (respectievelijk tweede en eerste plaats in de regio) zijn naar verhouding ook grote categorieën binnen de regio;
- Bronckhorst vormt met circa € 34 miljoen de vijfde gemeente van de Achterhoek. Ongeveer een kwart van deze bestedingen wordt gedaan bij de mini- en reguliere campings. Qua kamperen is Bronckhorst de vierde gemeente in de regio. Op gebied van routegebonden buitenrecreatie en golf heeft de gemeente Bronckhorst het grootste economische belang van de regio met respectievelijk circa € 5,9 miljoen en € 4,3 miljoen aan bestedingen;
- Berkelland levert circa € 30,5 miljoen aan bestedingen en staat hiermee op de zesde plaats. Circa € 9,3 miljoen (circa 30%) wordt gegeneerd in de kampeersector, waarmee Berkelland de tweede kampeergemeente in de Achterhoek is. Voor de attracties en bezienswaardigheden staat de gemeente Berkelland op de eerste plaats (circa € 2,1 miljoen aan bestedingen, net iets groter dan de gemeente Montferland. Ook voor golf is een eerste plaats;
- Zutphen neemt economisch gezien de zevende plaats in met circa € 30,1 miljoen aan bestedingen. De grootste categorie in de gemeente Zutphen is recreatief winkelen (circa € 8,8 miljoen, ofwel circa 28% van het totaal). Ook is de hotelsector relatief groot in Zutphen met circa € 4,3 miljoen, waarmee de gemeente de vierde positie inneemt in de regio (na Lochem, Montferland en Winterswijk). Voor bungalowparken is dat de derde positie. Verder valt op dat de gemeente Zutphen in verschillende dagtoeristische categorieën de belangrijkste gemeente in de regio is. Bij de evenementen en rondvaarten neemt Zutphen de eerste positie in en bij winkelen is dat de tweede plek;
- Doetinchem staat op de achtste positie met ruim € 28 miljoen bestedingen. Dit wordt verklaard door het recreatief winkelen (circa € 12 miljoen bestedingen, ofwel bijna de helft van de totale toeristische bestedingen in Doetinchem (44% van het totaal). Doetinchem is de gemeente met de meeste bestedingen in het recreatief winkelen in de regio. Bij de theaters trekt Doetinchem ook de meeste bestedingen uit de regio naar zich toe;
- Oude IJsselstreek is economisch gezien de negende gemeente (ruim € 18 miljoen aan bestedingen). Het recreatief winkelen is belangrijk in Oude IJsselstreek met een aandeel van ruim 29% in de totale bestedingen. Ook de kampeersector is relatief groot (vierde in de regio), terwijl voor evenementen-bezoek Oude IJsselstreek ook de vierde gemeente in de regio is;
- Doesburg genereert ruim € 13,5 miljoen bestedingen¹³. Qua zakelijk bezoek neemt Doesburg de derde plaats in en qua evenementen de vierde plaats. De sector met de meeste bestedingen voor Doesburg is de kampeersector, waar bijna de helft (46%) van de bestedingen in Doesburg vandaan komt;
- Aalten levert een bijdrage van ruim € 13 miljoen aan het toerisme. Met name de kampeersector is hier een belangrijke categorie.

¹³ Dit wijkt af van de bestedingen in een eerdere maatwerkrapportage voor Doesburg. Dit heeft te maken met verschillen in definities, categorieën en bestedingsprofielen. Deze verschillen zullen voor de eindrapportage nader worden geduid.

6. ONTWIKKELING ECONOMISCHE BETEKENIS TOERISME ACHTERHOEK 2013-2015

6.1. Inleiding

In dit hoofdstuk komt de ontwikkeling van de economische betekenis van toerisme in de Achterhoek tussen 2013 en 2015 aan de orde. Daarbij wordt voor 2015 de gemeente Doesburg buiten beschouwing gelaten, omdat deze in 2013 tot een andere regio behoorde voor de berekening van de economische betekenis.

In de eerste paragraaf komt de ontwikkeling in de economische betekenis aan de orde. Daarbij gaan we in op de ontwikkeling in bestedingen en werkgelegenheid. In 6.3. komt de ontwikkeling per categorie aan de orde (voor zowel dag-als verblijfstoerisme). Tot slot gaan we in op de ontwikkeling van de economische betekenis per gemeente in de Achterhoek.

Voor de economische betekenis van 2013 zijn soms ('met de kennis van nu') kleine correcties gemaakt. Het is daarom essentieel de cijfers van 2015 niet te vergelijken met de vorige rapportage, maar de in deze vermelde rapportage aangegeven gecorrigeerde totalen over 2013.

De correcties zijn overigens niet substantieel, afgezien van de categorie oeverrecreatie.

6.2. Totale economische betekenis

De totale economische betekenis van toerisme en recreatie in de Achterhoek in 2015 is gegroeid met circa 2% ten opzichte van dezelfde (gecorrigeerde) economische betekenis in 2013, naar ruim € 321 miljoen (2013: € 315,0 miljoen). Inclusief Doesburg is de economische betekenis € 335 miljoen.

Daarbij is de economische betekenis van het verblijfstoerisme gegroeid met 8% en het dagtoerisme (incl. zakelijke bijeenkomsten) gekrompen met 5%. De krimp van het dagtoerisme is voor het overgrote deel toe te rekenen aan de afname van recreatief winkelen (dit is een landelijke trend, bron: CVTO van NBTC NIPO Research). De overige dagtoeristische bestedingen zijn (exclusief het winkelen) juist gestegen met 2%.

De bijgaande tabel (6.1) geeft een overzicht van de economische betekenis in 2013 en 2015 en de groeipercentages. Daaruit wordt duidelijk dat met name de groei van het aantal overnachtingen in bungalows en hotels (met name als gevolg van een betere bezetting in bungalowparken en meer hotelcapaciteit) beide een forse impuls geven aan het toerisme in de Achterhoek. De sterkste daler is de categorie jaar- en seizoenplaatsen op campings (=campings vast).

Tabel 6.1 Bestedingen en groei verblijfstoerisme naar categorie (2013-2015)

Sectoren	Bestedingen (2013)	Bestedingen (2015)	Groei (%)
B & B's	€ 4.517.400	€ 4.755.500	5%
Hotels	€ 34.111.000	€ 40.745.600	19%
Bungalowparken	€ 38.160.100	€ 46.307.500	21%
Vakantiewoningen	€ 8.317.800	€ 8.679.900	4%
Minicampings	€ 6.691.800	€ 7.115.600	6%
Campings vast	€ 29.616.700	€ 27.687.200	-/-7%
Camping toeristisch en verhuuracc.	€ 31.788.300	€ 31.398.000	-/-1%
Camperplaatsen	€ 26.800	€ 26.200	-/-2%
Groepsaccommodaties	€ 7.388.400	€ 7.623.900	3%
Watersport passanten	€ 227.300	€ 222.900	-/-2%
Watersport vast	€ 1.123.200	€ 1.172.700	4%
Totaal verblijfstoerisme	€ 161.968.800	€ 175.735.000	8%

Uit tabel 6.2 blijkt een forse impuls wordt gegeven aan het museumbezoek (+58%), met name door de komst van museum MORE. Dit betreft niet alleen een stijging van het aantal bezoekers (met 32%), maar ook een stijging van de gemiddelde entreprijs.

Een andere sterk groeiende categorie is de markt voor zakelijke bijeenkomsten, die 17% groeide. Het aantal bezoeken groeide fors (met 27%), maar de bestedingen per persoon/de prijzen daalden licht.

Tabel 6.2 Bestedingen en groei dagtoerisme naar categorie (2013-2015)

Sectoren	Bestedingen (2013)	Bestedingen (2015)	Groei (%)
Attracties en bezienswaardigheden	€ 8.041.100	€ 7.979.600	-/-1%
Musea	€ 2.516.300	€ 3.965.500	58%
Evenementen	€ 14.338.700	€ 16.468.500	15%
Rondvaarten	€ 637.500	€ 636.600	0%
Golfbanen	€ 10.268.200	€ 10.954.900	7%
Routegebonden buitenrecreatie	€ 29.486.600	€ 27.502.400	-/-7%
Recreatief winkelen	€ 66.476.100	€ 56.974.500	-/-14%
Oeverrecreatie	€ 3.247.200	€ 3.068.900	-/-5%
Sportieve leisure	€ 3.587.900	€ 3.789.300	6%
Theaters	€ 10.581.500	€ 9.587.900	-/-9%
Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten	€ 3.903.800	€ 4.564.600	17%
Totaal dagtoerisme	€ 153.084.900	€ 145.492.700	-/-5%

6.3. Economische betekenis naar categorie

6.3.1. Verblijfstoerisme

Bed- and breakfasts

Het aantal bed- and breakfasts is toegenomen met 10%. Het aantal bedden groeide van iets meer dan 1.000 naar 1.078, een groei van 7%. Deze groei komt redelijk overeen met de landelijke trend (bron: CBS). De vraag (het aantal overnachtingen, exclusief Doesburg) bleef vrijwel gelijk op circa 57.000 overnachtingen. De bezettingsgraad daalde niet significant (van 16% naar 15%). De toename van het aanbod werd dus niet volledig omgezet in een toename van de vraag.

Hotels

De vraag en het aanbod van hotels worden onderscheiden naar hotels 'standaard' enerzijds en hotels 'middenklasse/luxe' anderzijds. In 2015 telde de Achterhoek excl. Doesburg 58 hotels (in 2013 waren dat er nog 55). Het aanbod in de hotelklasse standaard groeide met circa 7% en het aanbod in de middenklasse en luxe groeide met 10% (gemiddeld voor alle hotels 9%). De groei komt met name voort uit de opening van Aparthotel Havezate Marvelde in Groenlo (in de hoogste klasse), dat vanaf eind maart 2015 37 hotelappartementen aanbiedt met bijna 150 bedden. Ook de komst van Hotel De Buurman en Hotel de Ploeg (beide in de gemeente Oude IJsselstreek, in de klasse 'hotels standaard') droeg bij aan de groei van het aanbod. Het aantal overnachtingen in de middenklasse- en luxere hotels nam onder andere door de genoemde ontwikkelingen toe met 14%, enerzijds door meer aanbod en anderzijds door de verbeterde kamerbezetting van 54% naar 56%.

In de klasse hotels 'standaard' nam het aantal overnachtingen juist af met 11%. De toename van het aanbod ging in deze sector gepaard met een daling van de bezettingsgraad. In totaal nam het aantal overnachtingen in de hotels toe met circa 11%.

De kamerbezetting (totaal beide categorieën) bleef in de Achterhoek gelijk op 47%, terwijl deze landelijk toenam van 57% naar 58% (bron: CBS). De bezettingsgraad loopt daarmee wat achter op het landelijk beeld.

Groepsaccommodaties

Het aanbod aan groepsaccommodaties nam per saldo toe met 3 accommodaties, de capaciteit groeide hierdoor met 2%. Dat leidde echter niet tot een toename van de vraag, maar tot een daling van de bezettingsgraad naar 20%. Het aantal overnachtingen nam af met 5%. De bezetting daalde van 22% naar 20%, landelijk nam deze toe van 19% naar 20%.

Minicampings

In 2015 is er een aantal minicampings bijgekomen, met name in de gemeente Oude IJsselstreek. Het aantal toeristische plaatsen minicampings is met 11% toegenomen en het aantal toeristische overnachtingen is met 5% toegenomen. Dat betekent een lichte daling van de bezettingsgraad.

Campings regulier

Ten opzichte van 2013 is het aanbod aan campings vrijwel gelijkgebleven. In Montferland (Jan Klaassen Dromenland) is er een camping bij gekomen. Hölterveld (Berkelland) is tijdelijk dicht.

Wat betreft de capaciteit en bezetting van de vaste jaar- en seizoensplaatsen is er sprake van een stabilisatie tussen 2013 en 2015. Wel daalde de gemiddelde prijs voor een jaarplaats. We zien een lichte stijging van het aantal toeristische plaatsen (3%) en een stijging in het aantal overnachtingen (+4%). Dit betekent dat de bezetting in 2015 net iets beter was dan in 2013 (stijging van 21% naar 22%), conform de landelijke trend (bron: CBS, de plaatsbezetting in het seizoen nam landelijk toe van 20% naar 22%). De prijs daalde wel licht (5%).

Bungalowparken

De capaciteit van bungalowparken is vrijwel ongewijzigd gebleven. Door een betere bezetting nam het aantal overnachtingen toe van ruim 712.000 (gecorrigeerd aantal 2013), naar ruim 838.000 overnachtingen in 2015, een forse groei van circa 18%. Deze groei was zichtbaar zowel bij grotere als bij kleinere parken, maar de betere bezetting van grotere parken doet door hun grotere aandeel in het totaal het aantal overnachtingen fors stijgen. De bezettingsgraad per woning nam toe van 40% naar 43%, vrijwel overeenkomstig het landelijk beeld (bron: CBS).

Vakantiewoningen

Het aantal bedden in vakantiewoningen is licht gedaald (-/-7%) maar het aantal overnachtingen steeg wel, met zo'n 8%. Dit komt met name door een betere bedbezetting. De prijzen zijn daarentegen wel iets gedaald.

Jachthavens

In de jachthavens nam de bezetting van de vaste plaatsen licht toe. Het aantal passantenovernachtingen bleef vrijwel ongewijzigd.

Tabel 6.3. geeft een overzicht van de ontwikkeling in het aantal overnachtingen. Daaruit blijkt dat het aantal overnachtingen met 8% is gestegen ten opzichte van 2013.

Tabel 6.3 Overnachtingen naar categorie (2013-2015), excl. Doesburg

Sectoren	Overnachtingen (2013)	Overnachtingen (2015)	Groei (%)
B & B's	57.328	57.330	0%
Hotels	339.413	377.449	11%
Bungalowparken	712.607	838.144	18%
Vakantiewoningen	167.521	180.119	8%
Minicampings	235.610	248.314	5%
Camperplaatsen	1.080	1.080	0%
Camping toeristisch en verhuuracc.	854.205	870.856	2%
Groepsaccommodaties	227.335	216.282	-/-5%
Watersport passanten	6.685	6.556	0%
Totaal verblijfstoerisme	2.601.784	2.796.130	8%

6.3.2. Dagtoerisme

Attracties

Ten opzichte van 2013 zijn er twee dagrecreatieve bedrijven bijgekomen (Theetuin de Zoete Tuin en Min40Celsius) en twee gestopt (Wijngaarden Slingehorst en Valkeniersbulten). In totaal zijn er ongeveer 15.000 bezoekers minder aan de attracties en bezienswaardigheden. Er zijn geen grote verschillen te zien in de ontwikkeling in per gemeente of per attractie. Veel attracties hebben iets minder bezoekers, waardoor ze tezamen op een daling van zo'n 15.000 bezoekers uitkomen tussen 2013-2015.

Musea

Ten opzichte van 2013 hebben zich een aantal veranderingen voltrokken. In 2015 is in de monitor ook de gemeente Doesburg opgenomen, met in totaal 5 musea.

Er zijn 2 musea gesloten (Achterhoeks Museum 1940-1945 en Kings-Place Elvis Café-Museum) en er is 1 museum bij gekomen (Museum More in Lochem). Museum More heeft veel bezoekers getrokken in haar openingsjaar en mede daardoor komt het bezoekersaantal dit jaar dan ook een stuk hoger uit: ongeveer 75.000 extra bezoekers voor de regio Achterhoek. Door de komst van Museum More is er een groot museum met een hogere entreprijs bijgekomen; daardoor is de gemiddelde gerealiseerde entreprijs ten opzichte van 2013 ook een stuk hoger (de gemiddelde entreprijs gaat door dit museum ongeveer € 1,50 per persoon omhoog).

Evenementen

Het aantal evenementen (met 5.000 bezoekers of meer) nam behoorlijk toe, van 56 naar 73 evenementen. Het aantal bezoekers groeide met bijna 15% naar circa 1,2 miljoen bezoeken. Met name in de gemeente Oost-Gelre nam het aantal bezoekers toe.

Rondvaarten

Er hebben zich geen significante veranderingen voorgedaan in de vraag en het aanbod (ten opzichte van 2013).

Golfbanen

Het aanbod aan golfbanen bleef gelijk. Het aantal leden bleef ook stabiel, terwijl het aantal greenfees met 7% groeide.

Oeverrecreatie

Het aantal bezoekers aan de recreatiegebieden nam licht toe van 590.000¹⁴ naar 606.500, een groei van 3%. Daarbij nam het bezoek aan de wat grotere recreatiegebieden toe en de wat kleinere gebieden af.

¹⁴ Het aantal bezoekers over 2013 is fors gecorrigeerd door niet juist vermelde gegevens van één recreatieplas in 2013.

Routegebonden buitenrecreatie

Het aantal activiteiten van buitenrecreatie in de Achterhoek is met circa 25% gedaald. Dat houdt niet in dat het aantal wandel- en fietsactiviteiten is afgenomen (integendeel, dat nam zelfs met 5% toe), maar wel dat het aantal 'toertochtjes met de auto en motor' sterk is gedaald (dat halveerde ongeveer).

Recreatief winkelen

Het aantal recreatieve winkelactiviteiten in de Achterhoek nam af van 1,3 miljoen activiteiten naar 1,2 miljoen activiteiten, een afname van 9%. Deze afname kan in het licht worden gezien van de landelijke ontwikkelingen in de detailhandel. De oppervlakte van niet-dagelijkse detailhandel in de Achterhoek nam af met circa 2% tussen 2013-2015 (bron: Locatus). Door de relatief hoge bestedingen per persoon heeft deze afname een sterke invloed op de omvang en economische betekenis van de dagrecreatie.

Sportieve leisure

In totaal zijn er tussen 2013 en 2015 drie aanbieders op het gebied van sportieve leisure bij gekomen. Er zijn geen aanbieders die hun exploitatie beëindigden. Het bezoekersaantal ligt ook iets hoger dan in 2013; er is sprake van ongeveer een groei van ongeveer 3%.

Theaters

Er hebben zich qua aanbod geen veranderingen voorgedaan tussen 2013 en 2015. Het aantal bezoekers aan de theaters (reguliere theaterbezoekers, exclusief zakelijke bijeenkomsten) is afgenomen met 9%.

Zakelijke bijeenkomsten

Tussen 2013 en 2015 nam het aantal stoelen (de capaciteit) toe met circa 12%. De bezetting is ten opzichte van 2013 gecorrigeerd, waardoor het aantal bezoekers van 2013 neerkwam op circa 93.000 bezoekers. De vraag nam toe van circa 93.000 bezoekers (gecorrigeerd aantal) naar circa 118.000 (een forse groei van 27%). De meeste accommodaties geven dan ook een groei van het aantal bezoekers aan. Van enkele accommodaties is bekend dat het aantal bezoekers ongeveer verdubbelde of verdrievoudigde in deze periode van twee jaar, vaak een resultaat van een nieuwe strategie, een ander concept, of beide.

Tabel 6.4. geeft een overzicht van de ontwikkeling in het aantal dagbezoeken. Daaruit blijkt dat het aantal bezoeken met 8% is gedaald ten opzichte van 2013. Absoluut gezien is de daling sterkst door afname van het aantal winkelbezoeken en het aantal toertochten. Museum- en evenementenbezoek steeg juist sterk en sportieve leisure steeg licht.

Tabel 6.4 Dagbezoeken naar categorie (2013-2015), excl. Doesburg

Sectoren	Bezoeken(2013)	Bezoeken (2015)	Groei (%)
Attracties en bezienswaardigheden	543.316	528.500	-/-3%
Musea	232.995	308.602	32%
Evenementen	1.020.545	1.159.750	14%
Rondvaarten	29.312	29.000	-/-1%
Golfbanen	134.225	138.320	3%
Routegebonden buitenrecreatie	2.905.086	2.245.091	-/-23%
Recreatief winkelen	1.307.297	1.151.001	-/-12%
Oeverrecreatie	615.000	606.500	-/-1%
Sportieve leisure	307.974	317.100	3%
Theaters	382.696	371.624	-/-3%
Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten	93.616	118.253	-/-3%
Totaal dagtoerisme	7.572.062	6.973.740	-/-8%

De afname van het aantal bezoeken is procentueel gezien hoger dan de afname van de economische betekenis van het dagtoerisme (-/-5%). Dat komt omdat een deel van de bestedingsniveau/prijzen wel is gestegen ten opzichte van 2013, waardoor de krimp in volume deels wordt gedempt.

6.4. Economische betekenis naar gemeente

Uit de onderstaande tabel blijkt de ontwikkeling van de economische betekenis per gemeente.

Tabel 6.5 Economische betekenis naar gemeente (2013-2015), excl. Doesburg

Sectoren	Bestedingen (2013)	Bestedingen (2015)	Groei (%)
Aalten	€ 12.987.000	€ 13.295.000	2%
Berkelland	€ 28.798.000	€ 30.467.000	6%
Bronckhorst	€ 31.629.000	€ 33.827.000	7%
Doetinchem	€ 33.620.000	€ 28.030.000	-/-17%
Lochem	€ 36.046.000	€ 39.128.000	9%
Montferland	€ 33.695.000	€ 37.026.000	10%
Oost Gelre	€ 40.554.000	€ 43.404.000	7%
Oude IJsselstreek	€ 18.549.000	€ 18.130.000	-/-2%
Winterswijk	€ 48.141.000	€ 47.782.000	-/-1%
Zutphen	€ 31.035.000	€ 30.139.000	2%
Totaal	€ 315.054.000	€ 334.763.000	-/-6%

In de meeste gemeenten is de economische betekenis gestegen, het sterkst in de gemeente Montferland (onder andere door een groei van het aantal bungalowovernachtingen). De daling was het sterkst in de gemeente Doetinchem, met name door een sterke afname van recreatief winkelen. Lochem groeide sterk in de categorieën hotels, bungalowparken en musea (door de komst van museum MORE).

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

7.1. Conclusies

Totale groei bescheiden: groot verschil tussen verblijfs- en dagtoerisme

De totale economische betekenis van toerisme en recreatie in de Achterhoek in 2015 is gegroeid met circa 2% ten opzichte van dezelfde (gecorrigeerde) economische betekenis in 2013, naar ruim € 321 miljoen (2013: € 315 miljoen). Inclusief Doesburg is de economische betekenis € 335 miljoen.

Daarbij is de economische betekenis van het verblijfstoerisme gegroeid met 8% en het dagtoerisme (incl. zakelijke bijeenkomsten) gekrompen met 5%. De krimp van het dagtoerisme is voor het overgrote deel toe te rekenen aan de afname van recreatief winkelen (dit is een landelijke trend, bron: CVTO van NBTC NIPO Research). De overige dagtoeristische bestedingen (exclusief het winkelen) zijn juist gestegen met 2%.

Als we terug grijpen op onze aanbevelingen uit de vorige rapportage zijn er goede stappen gezet:

- De bezetting van de hotels in de regio en de bezetting van de vergaderaccommodaties zijn (sterk) verbeterd in de afgelopen periode;
- De productiviteit van de verblijfsrecreatiebedrijven is verbeterd door hogere bezettingen en/of prijzen, met name de hotels en bungalowparken scoorden met circa 20% bestedingsgroei goed. De kampeersector had het daarentegen moeilijk, hetgeen landelijk ook de trend is (bron: ZKA/CBS);
- De versterking van het dagtoerisme is lastig gebleken. Als aanvulling op de verblijfsrecreatieve structuur past een evenwichtig en passend dagtoeristisch aanbod. De gasten in de verblijfsrecreatie zijn nu teveel afhankelijk van de voorzieningen op de verblijfsaccommodaties zelf. Ontwikkeling van grotere dagrecreatieve trekkers blijkt lastig (o.a. het nieuwe museum MORE vormt hierop wel een positieve uitzondering) mede door de kleine thuismarkt en de relatief nabije ligging van grotere trekkers in de regio Arnhem-Nijmegen/op de Veluwe. Een sterkere verbinding/meer samenwerking tussen kleinere gespecialiseerde aanbieders kan een (gedeeltelijke) oplossing zijn.

Realisering doelstellingen STAT: score blijft achter

Eén van de redenen om dit onderzoek uit te voeren, is het mogelijk maken van het toetsen van de doelstellingen van STAT. Doordat er nu gegevens zijn gemeten over het jaar 2015, is er een tussenstand bekend. Onderstaand is deze weergegeven:

- Een toename van 10% van het aantal overnachtingen in 2016 t.o.v. 2012/2013: het aantal overnachtingen is inmiddels met 8% toegenomen ten opzichte van 2013, dus aan deze doelstelling is bijna voldaan. Als het aantal overnachtingen licht blijft groeien, is deze doelstelling realiseerbaar;
- Een toename van 10% van de vrijetijdsbestedingen 2016 t.o.v. 2012/2013: de totale vrijetijdsbestedingen zijn met 2% toegenomen, dus aan deze doelstelling is nog niet voldaan. Hier is nog een behoorlijke groei nodig, die op zo'n korte termijn niet realiseerbaar lijkt;
- Een plek in de top-10 van meest populaire (binnenlandse) vakantiebestemmingen (bron: CBS, op basis van beschikbare cijfers over hotels, bungalowparken, campings en groepsaccommodaties): dit is moeilijk te meten omdat er geen cijfers bekend zijn per toeristische regio over deze periode. In de voorgaande rapportage gaven we aan dat het aantal overnachtingen van de no 10 en 11 (resp. Zuid-Limburg en IJsselmeerkust) circa 4 miljoen overnachtingen per jaar bedroeg. Zelfs met de groei in de afgelopen periode naar 2,9 miljoen toeristische overnachtingen, blijft de Achterhoek hier nog ver bij achter. In een periode van circa een jaar is deze achterstand van bijna 40% niet in te lopen, zeker als bedacht wordt dat de bezettingsgraden zich al ontwikkeld hebben tot op of in de richting van het landelijke gemiddelde (bron: CBS).

Door structuur sector extra groei op korte termijn niet realistisch

De toeristische sector in de Achterhoek wordt gekenmerkt door een accent op kleinschalig aanbod (en enkele grotere, bekendere 'spelers') met een grotendeels seizoenmatig gebruik. Mede daardoor hebben we te maken met relatief achterblijvende bestedingen, zowel per persoon per nacht/dag als in totaal. Hierdoor lijkt het uitgesloten dat de groei die noodzakelijk is om de doelstellingen te halen gerealiseerd wordt binnen de gestelde termijn.

7.2. Aanbevelingen

Nadere analyse berekeningsgrondslag groeidoelstellingen

Nu het zich laat aanzien dat 2 van de 3 groeidoelstellingen niet gehaald kunnen gaan worden binnen de gestelde termijn, is het een goed moment om een nadere analyse uit te voeren naar de berekeningsgrondslag van de opgestelde groeidoelstellingen.

Faseren over langere periode en/of bijstelling groeidoelstelling

Vanuit de analyse van de berekeningsgrondslag kunnen vervolgens besluiten genomen worden over eventuele tussentijds bijstelling:

- Met name het naar beneden bijstellen van de doelstellingen 2 en 3 en/of;
- Het meer faseren van de groeidoelstelling over langere periode.

Analyse oorzaken achterblijvende groei, identificeren kansen, vertalen naar samenhangende strategie

In het verlengde van de voorgaande aanbeveling zou overwogen kunnen worden om te analyseren wat de oorzaken zijn/waren van de achterblijvende groei (te hoog ambitieniveau, achterblijvend ondernemerschap, te weinig kritische massa etc. ?) en nieuwe kansen voor de toekomst te identificeren. Onze ervaring leert dat de volgende instrumenten bij dit identificeren van kansen kunnen worden ingezet:

- Het uitvoeren van een vitaliteitsscan onder de toeristische bedrijven uitmondend in aanbevelingen om de productiviteit en marktgerichtheid te verbeteren;
- Een analyse/herijking van de USP's van de regio en vertaling naar kansrijke productmarktcombinaties in een samenhangende strategie;
- Een aangescherpte marketingstrategie bijv. meer aansluitend op de Holland City gedachte van het NBTC om daarmee de matig ontwikkelde inkomende markt meer aan te trekken.

We zijn er van overtuigd dat we vanuit de kennis van de bijzondere, intrinsieke kwaliteiten van het aanbod van de Achterhoek, in combinatie met de inzet van één of meerdere bovengenoemde instrumenten, wegen kunnen vinden om tot extra groei impulsen te komen.

Bijlage 1 Toelichting Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek

In deze bijlage is nader ingegaan op de gehanteerde methodiek in de Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek 2015.

Input

In de Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek zijn 25 categorieën onderscheiden. Deze categorieën vormen een weerspiegeling van de toeristische en recreatieve activiteiten in de Achterhoek. Globaal kunnen de toeristisch-recreatieve categorieën worden ingedeeld in:

- Verblijfstoerisme;
- Dagtoerisme.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 25 categorieën die in de Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek worden onderscheiden.

Tabel 1.1. Categorieën Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek

Categorieën	Invoergegevens
<u>Verblijfsrecreatie</u>	
1. B & B's	overnachtingen
2. Hotels	overnachtingen
3. Bungalowparken	overnachtingen
4. Vakantiewoningen	overnachtingen
5. Minicampings toeristisch	overnachtingen
6. Minicampings vast	aantal bezette jaar- en seizoenplaatsen
7. Campings vast	aantal bezette jaarplaatsen
8. Camping toeristisch	overnachtingen
9. Camping seizoenplaatsen	aantal bezette seizoenplaatsen
10. Camping verhuuraccommodaties	overnachtingen
11. Camperplaatsen	overnachtingen
12. Groepsaccommodaties	overnachtingen
13. Watersport passanten	overnachtingen
14. Watersport vast	aantal bezette vaste ligplaatsen
<u>Dagtoerisme</u>	
15. Attracties en bezienswaardigheden	bezoekersaantallen
16. Musea	bezoekersaantallen
17. Evenementen	bezoekersaantallen
18. Rondvaarten	bezoekersaantallen
19. Golfbanen	bezoekersaantallen (leden en greenfees)
20. Routegebonden buitenrecreatie	bezoekersaantallen
21. Recreatief winkelen	bezoekersaantallen
22. Oeverrecreatie	bezoekersaantallen
23. Sportieve leisure	bezoekersaantallen
24. Theaters	bezoekersaantallen
25. Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten	bezoekersaantallen (b)

Output

De resultaten van de berekeningen geven de betekenis van toerisme en recreatie weer, uitgedrukt in bestedingen (in Euro's) en werkgelegenheid (in Full Time Equivalenten). In het model wordt geen rekening gehouden met een 'weglekeffect' (bestedingen die buiten de regio worden gedaan). Het model geeft geen inzicht in kwalitatieve aspecten zoals de afgeleide en additionele economische betekenis van toerisme en recreatie ('spin off'), de kwaliteit van de werkgelegenheid, etc.

Bestedingen

De berekening van de bestedingen geschiedt op basis van gemiddelde bestedingen per persoon per overnachting of dagtocht. Bij de categorieën campings vast en watersport vast worden de bestedingen berekend op basis van een vast tarief per plaats per jaar.

De volgende categorieën worden onderscheiden in de bestedingen:

- Logies (verblijfskosten in logiesaccommodaties, exclusief horeca);
- Horeca;
- Detailhandel;
- Entree;
- Vervoer.

Voor elke categorie verblijf- of dagtoerisme wordt een aparte bestedingsprofiel geraamd (gesplitst naar deze categorieën), zoveel mogelijk op basis van de interviews met ondernemers.

De gemiddelde totale uitgaven per categorie zijn in onderstaand schema vermeld:

Tabel 1.2. Categorieën Monitor Toerisme en Recreatie Achterhoek

Categorieën	Totale besteding per categorie	Besteding uitgedrukt per...
<u>Verblijfsrecreatie</u>		
1. B & B's	€ 83	Overnachting
2. Hotels	€ 108	Overnachting
3. Bungalowparken	€ 55	Overnachting
4. Vakantiewoningen	€ 48	Overnachting
5. Minicampings toeristisch	€ 27	Overnachting
6. Minicampings vast	€ 3.000	Jaar
7. Campings vast	€ 5.014	Jaar
8. Camping toeristisch	€ 33	Overnachting
9. Camping seizoenplaatsen	€ 3.076	Jaar
10. Camping verhuuraccommodaties	€ 53	Overnachting
11. Camperplaatsen	€ 24	Overnachting
12. Groepsaccommodaties	€ 35	Overnachting
13. Watersport passanten	€ 34	Overnachting
14. Watersport vast	€ 3.400	Jaar
<u>Dagtoerisme</u>		
15. Attracties en bezienswaardigheden	€ 15	Bezoek
16. Musea	€ 13	Bezoek
17. Evenementen	€ 14	Bezoek
18. Rondvaarten	€ 22	Bezoek
19. Golfbanen	€ 79	Bezoek
20. Routegebonden buitenrecreatie	€ 12	Bezoek
21. Recreatief winkelen	€ 50	Bezoek
22. Oeverrecreatie	€ 5	Bezoek
23. Sportieve leisure	€ 12	Bezoek
24. Theaters	€ 26	Bezoek
25. Markt voor (semi-)zakelijke bijeenkomsten	€ 39	Bezoek

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid kan worden berekend nadat de bestedingen per sector bekend zijn. Hiervoor worden de totale bestedingen (per sector) gecorrigeerd voor een tweetal effecten:

- De bestedingen zijn inclusief BTW en accijns. Omdat deze tarieven geen directe invloed hebben op de werkgelegenheid in de sector, vindt hiervoor een correctie plaats;
- Daarnaast vindt er een correctie plaats voor de inkoopcomponent. Het aandeel 'inkoop' van de sector levert immers geen werkgelegenheid in de desbetreffende sector maar genereert voornamelijk werkgelegenheid bij de groot- en tussenhandel en producenten van levensmiddelen en non-food (brandstof, e.d.). Deze werkgelegenheid is opgenomen als 'overig'.

Na het vaststellen van de directe werkgelegenheid, kan de indirecte werkgelegenheid worden bepaald. De indirecte werkgelegenheid is met name het gevolg van toeleveranties (productiemiddelen, bouwnijverheid, dienstverleners (banken, verzekeringsmaatschappijen, wasserij, etc.) die nodig zijn om de afzet in de diverse sectoren te kunnen realiseren. De indirecte werkgelegenheid wordt in zijn totaliteit, met behulp van een multiplier, bepaald. Deze werkgelegenheidsmultiplier bedraagt 1,39. Met andere woorden 1 FTE directe werkgelegenheid genereert 0,39 FTE indirecte werkgelegenheid.

Bijlage 1 Overzicht verblijfstoeristisch aanbod en overnachtingen

Tabel 1.1. Aantal overnachtingen Achterhoek 2015 per categorie per gemeente¹⁵

	Aalten	Berkelland	Bronckhorst	Doetinchem	Lochem	Montferland	Oost-Gelre	OudeIJssel streek	Winterswijk	Zutphen	Doesburg	Totaal
B&B	6.200	8.756	8.840	2.421	6.266	2.466	1.214	6.412	9.490	5.265	1.893	59.223
Hotels standaard	gg	-	12.090	-	16.003	17.896	gg	-	gg	-		58.114
Hotels luxe	-	20.146	16.770	29.116	87.808	55.855	-	gg	36.969	gg		327.924
Bungalows/appartementen	gg	51.456	50.682	gg	gg	gg	gg	-	26.414	gg		838.145
Vakantiewoningen	10.774	49.681	27.396	3.403	18.943	5.784	10.461	9.636	41.365	2.675		180.119
Minicampings	24.256	34.308	65.512	5.373	33.529	7.344	7.062	18.547	50.096	gg		248.314
Campings	16.460	142.255	78.444	28.437	92.961	48.233	gg	17.156	201.771	gg		762.981
Verhuuraccommodaties	2.877	13.983	3.699	2.740	1.781	1.370	gg	685	70.689	-		150.698
Camperplaatsen	423	127	158	-	gg	gg	gg	138	-	gg		1.079
Groepsaccommodaties	8.841	30.517	41.930	g.g.	29.611	15.394	38.213	11.765	29.046	4.697	8.841	216.283
Jachthavens	-	-	gg	-	gg	-	-	-	-	gg	gg	7.540
Totaal	91.167	351.228	308.316	77.758	343.964	380.943	536.633	77.974	471.382	156.765	54.290	2.850.420

¹⁵ Voor de kampeersector zijn in de tabel de overnachtingen op toeristische plaatsen weergegeven. De vaste plaatsen worden in dit onderzoek meegenomen door het aantal vaste plaatsen te vermenigvuldigen met de gemiddelde bestedingen per plaats per jaar. Voor de jachthavens zijn alleen de passantenovernachtingen op provinciaal niveau bekend en is geen onderverdeling naar gemeenten beschikbaar.

Bijlage2 Overzicht zakelijk bezoek

Tabel 2.1. Vraag zakelijk dagbezoek

	Aalten	Berkelland	Bronckhorst	Doetinchem	Lochem	Montferland	Oost- Gelre	Oude IJsselstreek	Winterswijk	Zutphen	Doesburg	Totaal
Aantal deelnemers	gg	5.772	8.800	18.684	13.967	10.326	gg	10.007	3.987	27.655	gg	132.844